

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1193

27. VELJAČE 2026. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Međunarodni sajam turizma u Beogradu

Predstavljeni *Dužijanca* i slammarke iz Tavankuta

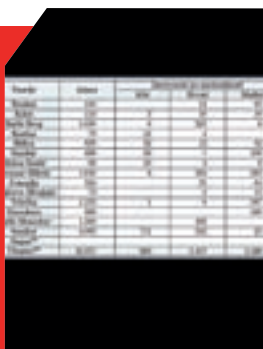

SADRŽAJ

10

Sudjelovanje Hrvata
u saveznoj kolonizaciji Vojvodine
1945. – 1948. (VIII.)

**Useljavanje iz drugih
područja Jugoslavije
i inozemstva**

12

Tatjana Perić, ekspertkinja
za ljudska prava

**Mora se priznati
da poboljšanja postoje**

16

Tragovi hrvatskih
arhitekata u Srbiji (II.)
**Mačkovićeve palače
u središtu Subotice**

22

Znanstveni kolokvij ZKVH-a
**O morfologiji govora
Hrvata Bunjevaca
u Donjem Tavankutu**

26

Poljoprivrednici radikalizirali prosvjede
**Blokade cesta širom
Srbije, ministar poziva
na dijalog**

31

Predstavljena knjiga
Miljokaz vlastitosti Katarine Čeliković
**Poezija jezika
i duhovne tematike**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeva 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarica, urednica političke rubrike)

• Željka Vukov
(novinarica, urednica društvene rubrike)

• Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)

• Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)

• Zvonko Sarić

(novinar)

• Jelena Dulić Bako

(novinarica)

• Suzana Darabašić

(novinarica dopisništva Srijem)

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

LEKTOR:

• Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

• Thomas Šujić (tehnički urednik)

• Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

• Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

• Mirjana Trkulja

(tajnice@hrvatskarijec.rs)

(distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

• Branimir Kuntić

• TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

• TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

• E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

• WEB: www.hrvatskarijec.rs

• TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

• List je upisan u Registar javnih glasila

• Agencije za privredne registre Republike Srbije

• pod registarskim brojem: NV000315

• COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija

• u publikaciji Biblioteka

• Matice srpske, Novi Sad

• 32+659.3(497.113=163.42)

Prilika

Novi turistički trendovi pokazuju da su turisti sve zahtjevniji, da ih više ne zadovoljava boraviti tjedan ili dva na istom mjestu, da više nije dovoljno dati im sunce i more i čekati da plate i odu, već da im treba mnogo više od toga. A na turističkim radnicima ostaje prilagoditi se tim trendovima. I iskoristiti priliku. Priliku koja u fokus turističke ponude stavlja lokalnu arhitekturu, lokalnu kulturu, lokalne običaje, lokalnu hranu... Prilika da se u turističku priču ubace i ljudi iz tih sredina koji izrađuju neki autentičan proizvod domaće radinosti, hranu i piće, koji mogu biti zanimljivi zbog nekog jedinstvenog i za oko atraktivnog običaja, nošnje.

U Monoštoru i Tavankutu tako su odavno počeli razmišljati, pa ova dva sela već odavno nisu nepoznata u turističkoj priči. Daleko od toga da se tu zarađuju silni novci, da se kroz selo ne može proći od turista, ali mora im se priznati da su spretno iskoristili ono što imaju i na tome su izgradili autentični turistički doživljaj.

Mogu to i drugi, samo trebaju dobre ideje, poduzimljivi pojedinci, strpljenje, ustrajnost. Korisno bi bilo i učenje od drugih, onih kojima je to struka i onih koji su lideri lokalnog turizma. Na umu im mora biti da su im s druge strane uglavnom turisti koji borave kratko, često u grupama koje povezuju specifični interesi, u grupama koje okupljaju više generacija, koje više vole manje poznate destinacije i odmor van glavne sezone, a motivirani da upoznaju lokalnu kulturu, da uče o lokalnom načinu života i da brinu o okolišu.

Eto prilike.

Z. V.

Sredstva za poticanje ravnopravnosti

Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine je na 15. sjednici održanoj 19. veljače donijela odluku o dodjeli sredstava za unaprjeđivanje položaja nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica i razvoj multikulturalizma i tolerancije i odluku o dodjeli sredstava tijelima i organizacijama u čijem radu su u službenoj uporabi i jezici i pisma nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica.

Afirmativne mjere

Róbert Fazekas iz Saveza vojvođanskih Mađara rekao je da su ove odluke važne za razvoj multikulturalizma jer je Vojvodina u Europi poznata po heterogenosti svog stanovništva.

»Kada je riječ o stanovništvu, postoji uzajamno poštovanje, uvažavanje tradicija, običaja i svih oznaka pripadnika nacionalnih manjina, što doprinosi daljem razvoju pokrajine«, rekao je Fazekas, i dodao da se ove odluke donose radi mjera kojima se potiče ravnopravnost među nacionalnim manjinama i većinskim stanovništvom, te da AP Vojvodina u skladu s tim potiče male zajednice i posebnim mjerama pomaže uvažavanje jezika i vjeroispovijesti.

Prema njegovim riječima, ovim sredstvima poticati će se multikulturalnost i tolerancija, ali i afirmativne mjere za očuvanje starih zanata, kulture i umjetnosti.

»Ukupno je obuhvaćeno 48 ciljeva što pokazuje važnost ove odluke koja je pred Skupštinom«, rekao je Fazekas i zaključio da se uspješnom realizacijom projekata Pokrajinske vlade usmjerenih k nacionalnim manjinama čuva njihov identitet.

Tamara Maksić iz zastupničke grupe Srce rekla je da je odluka o dodjeli sredstava nacionalnim manjinama

jednostavna iako zvuči komplicirano i prihvatljiva, ali da smatra da je izdvajanje više simbolično i da bi trebalo osigurati i veća izdvajanja.

Zastupnik **Pavel Surovi** iz zastupničke grupe »Vojvodina ne smije stati« rekao je da je u odlukama o nacionalnim manjinama jasno naznačeno tko može konkurirati u kojem području, što mu je potrebno od dokumenata i koji su uvjeti i kako Srpska napredna stranka puno radi na unaprjeđivanju prava nacionalnih manjina.

»Od početka preuzimanja Pokrajine, SNS je kao stup stavio nacionalne manjine i trebamo se zahvaliti na zalaganju predsjedniku **Aleksandru Vučiću** jer je u mjestima gdje su slovačke zajednice puno urađeno«, rekao je Surovi i dodao da se preko 700 udruga i fondacija financira preko ovakvih sredstava i natječaja i da je nekim udrugama to jedini vid financiranja.

Predsjednik Skupštine AP Vojvodine **Bálint Juhász** rekao je kako Pokrajina ulaganjem u projekte važne za nacionalne manjine

ne pokazuje da je Vojvodina mjesto gdje se različitosti poštuju.

Fruška gora i osnivanje akademija

Na istoj sjednici pokrajinska skupština je usvojila i izmjenu i dopunu Prostornog plana područja posebne namjene predjela »Fruška gora« koji obuhvaćaju dijelove teritorija općina Beočin, Irig i Grada Srijemska Mitrovica. Izradi plana pristupa se radi stvaranja uvjeta za izgradnju novog kompleksa specijalne namjene na Pavlasovom čotu, kojim bi se »osigurao kontinuitet operativnih i funkcionalnih sposobnosti Vojske Srbije na teritoriju Srbije«.

Na sjednici je donijeta i odluka kojom je utvrđena statusna promjena Visoke škole strukovnih studija *Sirmijum* u Srijemskoj Mitrovici u Akademiju strukovnih studija *Sirmijum* u Srijemskoj Mitrovici.

Također je donijeta odluka kojom je utvrđeno osnivanje Akademije strukovnih studija Novi Sad spajanjem tri ustanove – Visoke poslovne škole strukovnih studija, Visoke škole strukovnih studija za obrazovanje odgojitelja i Visoke tehničke škole strukovnih studija u Novom Sadu.

Sjednici je prisustvovalo 96 zastupnika.

J. D.

Plenković i Vučić o sigurnosnoj suradnji u regiji

Predsjednik Vlade Republike Hrvatske **Andrej Plenković** izjavio je prošloga tjedna u New Delhiju da je u razgovoru sa srbijanskim predsjednikom **Aleksandrom Vučićem** razjasnio nedoumice koje su u Beogradu postojale u vezi s obrambenom suradnjom Hrvatske, Albanije i Kosova, objavila je Hina.

Kako se navodi, premijer Hrvatske je istaknuo kako je riječ o suradnji na razini resornih ministarstava, tehničkog i operativnog karaktera, te naglasio da ona nema protursku dimenziju. Prema njegovim riječima, nakon pojašnjenja hrvatske strane, takvo je tumačenje prihvaćeno.

Vučić je dan ranije, obraćajući se medijima, potvrdio da mu je Plenković prenio kako suradnja Zagreba, Tirane i Prištine nije usmjerena protiv Srbije. Srbijanski predsjednik je prethodno, na Minhenskoj sigurnosnoj konferenciji, ocijenio da takav oblik povezivanja predstavlja sigurnosni izazov za njegovu zemlju.

Tri države su tijekom prošle godine potpisale dokument o suradnji u području obrane i sigurnosti, koji je predstavljen kao doprinos stabilnosti jugoistočne Europe te jačanju partnerstva i potpore euroatlantskim integracijama, podsjeća Hina.

H. R.

Jasna Vojnić u Hrvatskom saboru

»Manjine nisu problem, nego potencijal«

Zastupnica u Hrvatskom saboru i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, obraćajući se u Saboru 20. veljače, istaknula je važnost dijaloga i suradnje između Hrvatske i Srbije, te uloge manjina kao aktivnih aktera stabilnosti i europske budućnosti.

Vojnić je naglasila da svaki svoj nastup u Saboru doživljava kao priliku za »gradnju povjerenja, a ne zidova«. Ona je podsjetila na nedavni sastanak u Beogradu s predstavnicima Srpskog narodnog vijeća i SDSS-a, naglašavajući da susret nije bio puka formalnost.

»Naš sastanak s gospodinom **Pupovcem** i gospodinom **Miloševićem** nije bio protokolaran, nije bio formalan i nije bio još jedan u nizu, niti je bio onaj koji treba poništiti ili zaboraviti prošlost, to nije bio sastanak vraćanja na staro. Sastali smo se s jasnom namjerom da resetiramo odnose i podignemo ih na novi, kvalitativno viši nivo. To nije bio sastanak o vraćanju na staro. Nije bila nostalgija i nije bio nikakav pokušaj obnavljanja neke nove Jugoslavije niti bilo kakvih prošlih političkih modela. Mi smo se sastali jer vjerujemo u jaku europsku Hrvatsku i jaku europsku Srbiju kao dobre susjede, pouzdane partnere i one koji moraju i trebaju surađivati.«

Upozorila je da, više od trideset godina nakon ratova, mnoge teme ostaju neriješene te je naglasila potrebu za iskrenim suočavanjem s prošlošću:

»Moramo se iskreno zapitati: Zašto se više od trideset godina vrtimo u krug? Već više od dva desetljeća razgovaramo o istim temama: o pravima manjina, o nestalima, o povratku povjerenja, o govoru mržnje, o obrazovanju, o zapošljavanju i o suočavanju s prošlošću. A rezultati su, nažalost, skromni.«

Vojnić je dodala da su predstavnici manjina preuzeli svoju odgovornost i kao institucije i kao pojedinci.

»Da gradimo dijalog, čak i kada je težak. Da govorimo istinu, čak i kada

nije popularna. Da tražimo rješenja, a ne alibije.«

Osvrnula se i na nedavni susret predsjednika Vlade Republike Hrvatske i predsjednika Republike Srbije u Indiji, ističući da je riječ o snažnoj poruci.

»To je snažna poruka da se može i mora razgovarati na najvišoj razini kada postoji politička volja među susjedima.«

Na kraju svog obraćanja Vojnić je zaključila: »Manjine nisu problem koji treba tolerirati, nego potencijal koji treba uključiti. Hrvatska zajednica u Srbiji želi biti dio rješenja. Želi doprinositi stabilnosti. Želimo biti platforma suradnje – i to pokazujemo djelima. I zato ćemo nastaviti raditi, razgovarati, predlagati i upozoravati – uvijek odgovorno, uvijek otvoreno i uvijek s pogledom prema budućnosti.«

M. V. R.

Međunarodni sajam turizma u Beogradu

Predstavljeni *Dužijanca* i slammarke iz Tavankuta

Na štandu Turističke organizacije Grada Subotice UBH *Dužijanca* predstavila je *Takmičenje risara i risarski ručak*, a slammarke iz Tavankuta svoje radove od slame. Hrvatska turistička zajednica nije imala svoj štand, ali je na sajmu bilo nekoliko pojedinačnih sudionika iz Hrvatske

U Beogradu je od 19. do 22. veljače održan 47. Međunarodni sajam turizma. Turističku ponudu predstavilo je više od 350 izlagača iz 18 zemalja. Kako je na otvaranju sajma kazao premijer **Đuro Macut**, u 2025. godini Srbija je imala više od četiri milijuna dolazaka i više od 12 milijuna noćenja turista, uz devizni priljev od 2,5 milijardi eura.

Na štandu Turističke organizacije Grada Subotice u petak, 20. veljače, UBH *Dužijanca* predstavila je *Takmičenje risara i risarski ručak*, a slammarke iz Tavankuta predstavile su svoje radove od slame.

Hrvatska turistička zajednica nije imala svoj štand, ali je na sajmu bilo nekoliko pojedinačnih sudionika iz Hrvatske.

održavamo nekadašnje ručno košenje žita. *Risarski ručak* bio je domaći *kruv*, slanina, *kiselna*. Bila je potrebna energija da bi se žito ručno kosilo i upravo ove namirnice davale su puno energije. Što se tiče *Dužijanice*, manifestacija je to koju mi u kontinuitetu slavimo kao javnu manifestaciju od 1911. godine, a *Takmičenje risara* organizira se od 1968. godine», kazao je direktor UBH-a *Dužijanca* **Marinko Piuković**.

Ove godine *Takmičenje risara* bit će 11. srpnja u Đurđinu, a *Dužijanca* 9. kolovoza u Subotici.

Takmičenje risara predstavile su cure u risarskoj nošnji, a posjetitelji su imali priliku kušati tradicionalni risarski ručak, koji je poslužen na sajmu.

»Slanina od mangulice, domaći *kruv*, luk i domaća *kiselna* – to je nešto što je karakteristično za *Takmičenje risara*,

to je nešto što pripremamo tijekom cijele godine i sve se služi na samoj manifestaciji na balama slame. Jedan takav prikaz donijeli smo u Beograd kako bismo se predstavili i pozvali ljude da dođu, to je cilj našeg predstavljanja na sajmu», kazao je Piuković.

Kako kaže, dosadašnje predstavljanje na sajmu najviše je imalo medijskog efekta jer atraktivne i za Beograd nevakadašnje nošnje izazivaju interes medija. Sada se radi na tome da se u vrijeme *Dužijanice* što više ljudi dovede u Suboticu i obilazak samog grada.

Na štandu Turističke organizacije Subotice predstavila se i Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame iz Tavankuta, na kojoj su slammarke izložile dio predmeta od slame – od perlica, nakita, čestitki, magneta, minijatura, pa do

jaja ukrašenih slamom. Ni za njih ovo nije prvo predstavljanje na Međunarodnom sajmu turizma.

»Galerija prve kolonije naive u tehnici slame ogranak je HKPD-a *Matija Gubec*, koji se bavi seoskim turizmom tako da mi naše radove predstavljamo turistima i svima koji žele vidjeti lijepe eksponate od slame, jer su jedinstveni i nema ih na drugom mjestu. Oni su brend

Dio turističke ponude Subotice

Kao dio turističke ponude Subotice UBH *Dužijanca* se na Međunarodnom sajmu turizma predstavlja od 2016. godine.

»Ove godine naglasak je na *Takmičenju risara i risarskom ručku*. *Takmičenje risara* je manifestacija kojom

Tavankuta, koji se prepoznaje po suvenirima izrađenim od slame. Slama je prirodni materijal, koristimo zrelu slamu koju bojimo prirodnim bojama i tako kombiniramo i stvaramo lijepu sliku ili ukras«, kaže voditeljica sekcije slamarki **Marija Rukavina Prčić**.

Redovito izlažu i na Sajmu slame u Sloveniji, sudjeluju na sajmovima i Hrvatskoj i na drugim sajmovima i manifestacijama gdje su pozvane. Tavankutske slamarke

sada rade u dvije sekcije: u Tavankutu i Subotici. Članica je viša, ali uglavnom su to žene starije dobi, koje imaju više slobodnog vremena.

Ravnateljica Turističke organizacije Subotica **Božidarka Golubović** istaknula je značaj očuvanja tradicije i promicanja lokalne kulture kroz ove manifestacije.

»Subotica je multikulturalan, multietničan grad, u kojem živi više od 20 nacija, a svaka na svoj način njeguje svoju kulturu, povijest i priču. Danas ovdje predstavljamo jedan dio te priče – *risarski ručak* i našu tradicionalnu manifestaciju *Dužijancu*, koja je svojevrsni brend Subotice kada govorimo o manifestacijama, kulturi, povijesti i tradiciji. Sve to je na jednom mjestu: i dobra hrana, i dobra rakija, i lijepe stare nošnje. Zaista imate osjećaj da ste se vratili u neko vrijeme prije 50 i više godina«, kazala je Golubović.

Prekogranična suradnja zoo vrtova

Gosti na štandu Turističke organizacije Grada Subotica bila je i Turistička zajednica Grada Osijeka, a razlog je zajednički prekogranični projekt koji u dva grada treba unaprijediti ponudu u zoo vrtovima.

»Subotica i Osijek su gradovi prijatelji. Imali smo nekoliko zajedničkih projekata, a jedan od njih bio je zaštita secesije u oba grada. Sada surađujemo na projektu 'Majestic-ZOO-S', koji spaja zoo vrtove na Paliću i u Osijeku. Osim infrastrukturnih projekata koji se rade u zoo vrtovima, turističke organizacije iz ova dva grada imaju

zadaću promovirati obiteljski turizam kao novi trend«, kaže direktorica Turističke zajednica Grada Osijeka **Tajana Rogulja**.

Osim zajedničkog sudjelovanja na sajmovima u Beogradu i Zagrebu, kroz ovaj projekt planirano je predavanje o razvoju obiteljskog turizma.

»U svakom gradu odabrat ćemo deset smještajnih kapaciteta, ugostiteljskih objekata i turističkih atrakcija i oni će dobiti certifikat *Family welcome*, koji će moći koristiti u svrhu promocije svojih usluga i biti atraktivni za obiteljska i međugeneracijska putovanja«, kazala je Rogulja.

Ponuda hrvatskog turizma

Na ovogodišnjem sajmu turizma u Beogradu Hrvatska turistička zajednica nije imala svoj štand, ali su pojedinačni izlagači predstavili svoju ponudu. Hotel *Trakošćan* i apartmansko naselje *Zelena punta* zajednički su se predstavili, jer oba hotela imaju istog vlasnika.

»Hotel *Trakošćan* je hotel pored najljepšeg dvorca u Hrvatskoj, a *Zelena punta* je apartmansko naselje koje se nalazi na otoku Ugljan. Prvi puta smo na ovom sajmu. U posljednje vrijeme vidimo porast broja gostiju iz

Srbije i to je jedan od razloga zašto smo u Beogradu, a i sudjelovanje na ovom sajmu jeftinije je nego recimo na sajmu u Berlinu«, kazao je menadžer i zastupnik slovačke kompanije *Premium star hotels* **Toni Tadić**.

Generalni direktor hotela *Trakošćan* i apartmanskog naselja *Zelena punta* **Alen Barjašić** potvrđuje da je Hrvatska interesantna za turiste iz Srbije, ali u hotelima kompanije PSH oni još uvijek ne spadaju u vodeće goste.

»Tržište Srbije značajno nam je prije svega što smo susjedne zemlje i turistima je lako doći do naših destinacija. Značajni su nam i radnici s ovih prostora. Prije tri tjedna bili smo na sajmovima zapošljavanja u Novom Sadu, Skoplju i Beogradu. Veliki je bio broj zainteresiranih za rad kod nas, naročito u Novom Sadu, jer ljudi imaju državljanstva Europske unije«, kaže Barjašić.

Z. V.

Međugeneracijski turizam povezao slammarke i učenike

Radionica »Međugeneracijski turizam«, koja je održana u ponedjeljak, 23. veljače, u Hrvatskom domu – Matici, povezala je slammarke i djecu, učenike sedmog razreda, koji su svojim idejama dali doprinos promišljanju kako modernu tehnologiju povezati s naivnom umjetnošću i njezinom promocijom, odnosno kako oblikovati novo turističko iskustvo.

»Cilj je povezati naše udruge i našu tradiciju te uključiti mlade, što je iznimno važno – da stariji pokažu mladima kako nastaviti tradiciju, a da mladi uz pomoć novih tehnologija toj tradiciji daju dodatnu vrijednost. U projektu ćemo osmisliti i rutu naive kako bismo povezali sva mjesta u kojima se njeguje slammarstvo – Ernestinovo, ali i Suboticu, Tavankut, Đurđin i Malu Bosnu – kako bismo stvorili novo turističko iskustvo, novi turistički proizvod te zainteresirali mlađu populaciju«, pojasnila je projektna menadžerica INNATUS-a projekta **Renata Kuruc**.

Osim radionice, sudionici su imali priliku poslušati i predavanje na temu međugeneracijskog turizma i njegove primjene u razvoju ruralnog turizma, koje je održao dr. sc. **Vladimir Stojanović** s Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu.

»Potencijala uvijek ima i mislim da smo to danas pokazali na primjeru zanimljive teme – naivne umjetnosti, koja je potekla iz naroda, gdje su obični ljudi stvarali umjetnička djela zapažena ne samo kod nas nego i u

svijetu. Tu smo temu povezali s trendom na tržištu koji se odnosi na međugeneracijski turizam – putovanja više generacija unutar proširene obitelji. U kontekstu demografskog starenja stanovništva sve je češće da djedovi i bake putuju sa svojim unucima i zajedno posjećuju različite destinacije. Mi smo to sagledali u kontekstu dviju država i regija – Vojvodine i Slavonije – te vidjeli koliko se

međugeneracijski turizam može razvijati u Subotici i njezinoj okolini te okolini Ernestinova. Najvažnije je naučiti kako očuvati naslijeđe, jer vidimo da stare kuće i salaši propadaju, a s njima nestaje i baština. Smatram da činimo važan korak kada o tome govorimo, osobito mlađim naraštajima, kako bismo ih educirali o važnosti očuvanja i prezentacije baštine kao mogućem rješenju. Baština ne smije biti osuđena na propast. Danas smo kroz kreativnost najmlađih vidjeli da to neće biti teško jer su zainteresirani i žele saznati više«, istaknuo je Stojanović.

Kako je kazao na predavanju koje je održano prije radionice, međugeneracijski turizam je novi fenomen, koji je postao trend u Americi i Europi, a stigao je i do Hrvatske.

»Turisti više ne žele odmor koji će se svesti na ležanje na plaži. Turizam danas nije samo putovanje, već upoznavanje s poviješću, arhitekturom, kulturom. Međugeneracijski turizam postao je masovni turizam i stigao je i do malih, seoskih sredina«, kazao je Stojanović.

Međugeneracijski turizam, koji podrazumijeva više generacija na zajedničkom putovanju, postao je trend u Europi koji je prije svega uvjetovan demografskim kretanjima. Stanovništvo je sve starije, ima novca i žele putovati.

»Različite grupe u jednoj obitelji ili turističkoj grupi nalažu da se stvori specifična turistička ponuda prilagođena svim generacijama. Za menadžere u turizmu to je ozbiljan izazov«, kazao je Stojanović.

To je šansa i Slavonije i Bačke, ali za dolazak turista potrebna je infrastruktura, smještajni objekti za ishranu i najvažnije: specifična lokalna ponuda.

M. V. R. / Z. V.

NIU *Hrvatska riječ*: Konstituirano Vijeće novina

Nakon što je Upravni odbor NIU *Hrvatska riječ* u prosincu 2025. godine imenovao članove Vijeća novina – **Darka Sarića Lukendića, Anitu Naglič, Milorada Stojnića, Željku Vukov i Marijanu Vojnić Rogić**, 19. veljače održana je konstituirajuća sjednica toga tijela.

Članovi Vijeća novina jednoglasno su za predsjednicu izabrali Anitu Naglič, dok je za zamjenika izabran Darko Sarić Lukendić.

Nakon konstituiranja Vijeće novina upoznalo se s Poslovníkom o radu, nakon čega je glavna i odgovorna urednica *Hrvatske riječi* **Zlata Vasiljević** podnijela izvješće o uređivačkoj koncepciji tjednika za 2025. te predstavila plan i uređivačku koncepciju tjednika za 2026. godinu.

Statutom NIU *Hrvatska riječ* predviđeno je da Upravni odbor formira dva stručna tijela: uz Vijeće novina i Nakladničko vijeće, koja imaju po pet članova.

Ovlasti Vijeća novina, prema Statutu, jesu da obvezno daje mišljenje o godišnjem planu i programu rada novina,

prati ostvarivanje uređivačke politike novina te o tome podnosi godišnje izvješće Upravnom odboru.

M. V. R.

Posjet predstavnika NIU *Hrvatska riječ* hrvatskoj redakciji RTV-a

O mogućnostima suradnje

Delegacija NIU *Hrvatska riječ*, na čelu s ravnateljom **Karolinom Bašić**, posjetila je Radio-televiziju Vojvodine, gdje se sastala s redakcijom programa na hrvatskom jeziku predvođenom odgovornom urednicom **Jelenom Hajduković**. Tijekom susreta razgovaralo se o mogućnostima uspostavljanja i

razvijanja buduće suradnje te razmjeni iskustava u području informiranja na hrvatskom jeziku.

Predstavnici *Hrvatske riječi* imali su prigodu obići novu zgradu RTV-a, upoznati se s radom redakcije na hrvatskom jeziku te se informirati o uvjetima rada i produkcijskim kapacitetima.

M. V. R.

Natječaj za kulturu nacionalnih manjina

Ministarstvo kulture Republike Srbije raspisalo je Natječaj za financiranje ili sufinanciranje projekata u području kulturnih djelatnosti nacionalnih manjina u Republici Srbiji u 2026. godini. Cilj natječaja je unaprijeđena participacija nacionalnih manjina u kultur-

nom životu Srbije i razvijen međukulturni dijalog. Najmanji iznos koji će se financirati ili sufinancirati po projektu iznosi 200.000 dinara. Natječaj je otvoren do 30. ožujka 2026. godine. Više informacija na: www.kultura.gov.rs.

Sudjelovanje Hrvata u saveznoj kolonizaciji Vojvodine 1945. – 1948. (VIII.)

Useljavanje iz drugih područja Jugoslavije i inozemstva

Vojvodina je u saveznoj kolonizaciji imala specifični položaj jer je istodobno bila područje predviđeno za kolonizaciju iz ostalih područja države, a istodobno je i sama davala jedan broj kolonista

Tijekom kolonizacija na prostor Vojvodine doseljavali su se i Hrvati iz Crne Gore, iz dijela Bajskog trokuta koji je ostao u Mađarskoj, dok pokušaj preseljenja gradišćanskih Hrvata nije uspio. U Bačkoj i Srijemu bilo je i unutarnje kolonizacije, a dio slobodne zemlje iz agrarnog fonda bio je namijenjen za koloniziranje vojvođanskih boraca, zemljoradnika bezemljaša.

Doseljavanja iz Boke i Bajskog trokuta

Iz Crne Gore Hrvati su doseljeni u malom broju iz Boke kotorske (kotar Kotor i Herceg Novi iz kojih je naseljeno ukupno 330 obitelji kolonista crnogorske, srpske i hrvatske nacionalnosti). Iz tog područja koloniziran je dio naseljenika u Sekić (Lovćenac), Feketić i Mali Idoš (Gaćeša 1984, 317, 322). Iz svih crnogorskih kotareva, uključujući bokokotorski, naseljena je Kula gdje je 1948. godine bilo 179 Hrvata i Vrbas 398 Hrvata. U Vrbas i Kulu, kao i druga razvijenija središta, također su se u vrijeme do popisa 1948. naseljavali ekonomski migranti iz Bosne i Hercegovine, izvan procesa savezne kolonizacije, tako da je pretpostavka autora kako većina deklariranih Hrvata iz tog razdoblja potječe upravo od ekonomskih migranata. Također, jedan dio deklariranih Hrvata u popisu 1948. godine moguće da je bio bošnjačkog muslimanskog podrijetla.

U prvom poslijeratnom popisu 1948. pitanje narodnosti bilo je postavljeno u smislu jednakosti i slobodnog izjašnjavanja koje je bilo zajamčeno Ustavom svim narodnostima i narodima koji su živjeli na području Jugoslavije. Osjećaj narodnosne pripadnosti je subjektivna kategorija koju su popisivači bilježili prema odgovorima stanovni-

ka. U uputama za popunjavanje popisnice postojalo je dodatno objašnjenje: »Svako lice upisaće koje je narodnosti, na pr.: Srbin, Hrvat, Slovenac, Makedonac, Crnogorac, Mađjar, Šiptar, Rumun itd. Muslimani će staviti: Srbin-musliman, Hrvat-musliman, musliman-neopredeljen« (Mrdjen 2002, 79).

Ministarstvo za kolonizaciju razmatralo je i mogućnost preseljenja gradišćanskih Hrvata u Vojvodinu, kao i Hrvata iz Mađarske i Italije. Traženo je mišljenje 12. X. 1945. od Ministarstva za poljoprivredu i šumarstvo Narodne vlade Hrvatske koje je krajem studenoga iste godine ocijenilo da razmatranje navedenog preseljavanja ima poseban socijalni i politički značaj, zbog čega je prijedlog

Nacionalna/etnička pripadnost	Broj obitelji	%	Površina u ha
Srbi	4.905	76,1	15.573
Mađari	271	4,2	776
Hrvati	732	11,3	1.863
Slovaci	195	3,0	494
Rumunji	47	0,7	148
Rusini	302	4,7	793
Ostali	3	0,0	11
Ukupno	6.455	100,0	19.658

Nacionalna struktura vojvođanskih kolonista (izvor: Gaćeša 2002, 81)

dalje upućen na razmatranje Predsjedništvu vlade DFJ. Od navedenih prijedloga kasnije se odustalo. Ostaje nepoznato koliko su na neuspjeh preseljenja pojedinih etničkih grupa Hrvata u Jugoslaviju utjecale međunarodne političke okolnosti poput zahlađenja odnosa sa SSSR-om, odnosno nepostojanje interesa kod Hrvata u Gradišću, dijelovima Mađarske i Italije na preseljenje (Gaćeša 1984, 331).

Iz Bajskog trokuta nakon rata je preselio dio Hrvata, najčešće u pogranična područja, ali u manjem broju negoli poslije povlačenja trianonske granice 1921. godine.

Naselje	Jutara	Interesenti po nacionalnosti		
		Srbi	Hrvati	Mađari
Bezdan	445		12	95
Kolut	114	3	10	10
Bački Breg	1.030	9	325	8
Rastina	79	24	4	
Ridica	829	62	12	52
Stanišić	608	69	7	100
Aleksa Šantić	96	20	3	8
Svetozar Miletić	1.645	6	164	285
Čonoplja	324		35	64
Kljajićevo (Krnjaja)	73		2	15
Telečka	1.133	1	6	367
Doroslovo	600			160
Bački Monoštor	1.500		496	
Sombor	4.095	711	342	25
Stapar ³⁴				
Ukupno ³⁵	12.571	905	1.417	1.189

Nacionalna struktura mjesnih agrarnih interesenata u somborskom kotaru 1946. godine (izvor: Beljanski 1986, 4)

Hrvati tog područja pokušavali su privoljeti kao i nakon Prvoga svjetskog rata državno rukovodstvo Jugoslavije na čelu s **Josipom Brozom Titom** da se zauzme za njih u pitanjima određivanja državnih granica. Vanjskopolitičke prilike nisu išle u prilog njihovim željama pa je to područje ostalo u granicama Mađarske. U sjevernobačka sela preseljavali su pojedinci ili obitelji iz obližnjih pograničnih sela.

Vlasti DFJ nastojale su aktualizirati povratak ekonomskih emigranata iz SAD-a, Kanade i Australije bilo kroz vanjsku kolonizaciju Vojvodine ili koloniziranjem iseljenika u pojedinim jugoslavenskim zemljama. Iseljenici u Australiji koji su velikim dijelom bili hrvatskog podrijetla uvjetovali su svoj povratak Ministarstvu za kolonizaciju zahtjevom za dodjeljivanjem posjeda od 200 do 1.000 katastarskih jutara, što im se nije moglo udovoljiti (Gaćeša 1984, 330).

Autokolonizacija

Istodobno s naseljavanjem Vojvodine iz jugoslavenskih zemalja započela je autokolonizacija vojvođanskih kolonista u Vojvodinu, odnosno preciznije samo u Bačku i Srijem. Dio slobodne zemlje iz agrarnog fonda bio je namijenjen za koloniziranje vojvođanskih boraca, zemljoradnika bezemljaša. Kolonisti iz Vojvodine pravno su bili potpuno izjednačeni s kolonistima iz ostalih jugoslavenskih zemalja, a prema obilježjima bili su više unutrašnji kolonisti negoli vanjski. Vojvodina je u saveznoj kolonizaciji imala specifični položaj jer je istodobno bila područje predviđeno za kolonizaciju iz ostalih područja države, a

istodobno je i sama davala jedan broj kolonista. Njezina kvota iznosila je 6.000 obitelji iako je za naseljavanje podneseno 29.000 molbi (iz Banata 10.000, Bačke 10.000 i Srijema 9.000). Većinu od odobrene kvote, za 4.500 obitelji, dobili su srijemski borci sukladno njihovom većem sudjelovanju u ratu. Za banatske borce određena je kvota od 900 obitelji i za bačke 600 obitelji. Najveće probleme u provođenju kolonizacije činilo je samoinicijativno naseljavanje i zauzimanje napuštenih kuća osoba koje nisu ostvarivale uvjete za kolonizaciju. Poslije rata najveći dio onih koji su ostvarivali prava na kolonizaciju naselio se u naseljima u kojima su obitali i prije rata, a dio srijemskih boraca preselio se u Bačku. Vlasti su uglavnom ozakonjivale zatečeno stanje, a samo su u izuzetnim slučajevima vršile premještanje kolonista (Gaćeša 1984, 327-328). Većinu kolonista činili su Srbi koji su imali najveći udio u vojvođanskoj boračkoj populaciji dok je udio Hrvata bio približan njihovom prijeratnom udjelu u ukupnom stanovništvu pokrajine. Dio zemlje iz agrarnog fonda bio je namijenjen mjesnim agrarnim interesentima. Prilikom raspodjele slijedila se predratna nacionalna struktura stanovništva. Takav pristup u raspodjeli agrarnog fonda nakon naseljavanja kolonista naznačio je **Sreten Vukosavljević**, ministar agrarne reforme, u svojoj prepisci s **Franjom Frolom**, ministrom pravosuđa DFJ, gdje je istaknuo da »nema razloga sumnjati da će se u dodeljivanju zemlje drukčije postupati s Hrvatima iz Vojvodine nego sa Srbima iz Vojvodine« (Gaćeša 1984, 312-313).

Mario Bara
(*Godišnjak za znanstvena istraživanja*, br. 2)

Tatjana Perić, ekspertkinja za ljudska prava

Mora se priznati da poboljšanja postoje

Ja sam u struci koja se stalno »žali« u smislu da tražimo stalna poboljšanja, jer uvijek i svuda mnogo toga može i treba biti puno bolje. Bavim se ljudskim pravima već skoro trideset godina i ako danas pogledam početke svoje karijere i sadašnji trenutak, promjene su jako velike. Mi to ne vidimo na svakodnevnoj osnovi jer se često susrećemo s teškoćama i problemima i nepoštovanjem prava, ali ako pogledamo stvari iz malo veće povijesne perspektive, mora se priznati da poboljšanja postoje

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Tatjana Perić specijalizirala se za ljudska prava i vjerske slobode na Sveučilištu Columbia u New Yorku, a master zvanje u području ljudskih prava stekla je na Sveučilištu Essex u Velikoj Britaniji. Ljudskim pravima etničkih i vjerskih manjinskih zajednica bavi se profesionalno na međunarodnom nivou preko dvadeset godina, uključujući ekspertske angažmane na brojnim projektima agencija Ujedinjenih naroda, te preko četrdeset stručnih publikacija, izvješća i članaka. U varšavskom Uredu za demokratske institucije i ljudska prava Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OSCE/ODIHR) provela je više od deset godina, prvo kao zamjenica rukovoditelja odjela za romska i Sinti pitanja, a zatim savjetnica u području rasizma, ksenofobije i netolerancije po vjerskoj pripadnosti, s mandatom koji je pokrивao 57 zemalja Europe, Sjeverne Amerike i centralne Azije. Doktorantkinja je u akademskom području rodnih studija na Sveučilištu u Novom Sadu pri Centru za interdisciplinarnu i multidisciplinarnu studije i istraživanja.

Sada živi u Subotici, i dalje radi kao ekspertkinja za ova pitanja te, kako kaže, zahvaljujući specifičnosti Subotice kao višenacionalnog i višejezičnog grada, ljudska i manjinska prava sada i u praksi živi, među ostalim jer joj sin pohađa nastavu na hrvatskom jeziku u subotičkoj Gimnaziji.

► **Vratili ste se u Suboticu nakon deset godina života i rada u području ljudskih prava u Varšavi u Poljskoj. Kako Vam izgleda život u Srbiji, Subotici sada?**

Da. Vratili smo se u Suboticu prije godinu i pol dana kada je meni istekao desetogodišnji mandat pri OESS-u. Od tada smo u suštini bili posvećeni obiteljskim pitanjima i zbog specifičnosti Subotice kao višenacionalne, višejezične sredine, gdje je i obrazovanje moguće na više jezika, bilo mi je zanimljivo da sada možemo ljudska prava tražiti i u praksi i provoditi ih u životu. Sin nam je upisan na opći smjer u Gimnaziji na hrvatskom jeziku i stvarno smo vrlo zahvalni svima, naročito njegovoj razrednici **Jeleni Piuković**, koja je shvatila da je u pitanju učenik za koga je početak školovanja u Srbiji i upisivanje u Gimnaziju s nastavom na hrvatskom jeziku bilo značajna promjena. U suštini, ovdje se baš ne samo izučavaju nego i žive ta

manjinska prava na svakom koraku i to mi je zanimljivo jer sam tijekom cijele svoje karijere u području ljudskih prava provela radeći većinom u zemljama odakle nisam. A sada sam u situaciji da ostvarivanje manjinskih ljudskih prava vidim i doživim iz prve ruke.

► **Kako OESS radi? U kojim zemljama ima misije?**

Moram naglasiti da kao bivša uposlenica OESS-a ne mogu govoriti u njihovo ime, ali mogu reći o strukturi organizacije što su javni podaci. OESS je međunarodna organizacija čije su članice vlade država. Dakle, ne radi se o nevladinoj organizaciji već o organizaciji koju su osnovale vlade država članica. OESS čine 57 zemalja članica, a međunarodno tajništvo smješteno je u Beču. Postoje tri institucije OESS-a: Ured za demokratske institucije i ljudska prava u Varšavi, Visoki komesar za prava nacionalnih manjina koji je smješten u Haagu u Nizozemskoj i treća institucija je Predstavnik za pitanja slobode medija koji je također smješten u Beču pri tajništvu. Osim toga, funkcioniraju i terenske ispostave OESS-a i trenutno je u operaciji dvanaest takvih ureda. U našoj regiji postoje predstavništva OESS-a u Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori i Sjevernoj Makedoniji, kao i na Kosovu. Postojala je također i u Hrvatskoj ranije misija, ali se 2012. godine ocijenilo da više nema potrebe te je zatvorena. Sve misije se uspostavljaju dogovorom OESS-a i same vlade određene države i njihovi mandati se tako i definiraju i tematski i vremenski. Ograničeni su na po godinu dana tako da se stalno procjenjuje ima li potrebe da se nastavi rad i kakav rad OESS-ove misije u određenoj državi. Ali na našim područjima misije OESS-a rade od 1995.; u Srbiji od 2001. Radi se u kontinuitetu već nekoliko desetljeća.

► **Fokus je dakle na demokratskim institucijama, medijima i ljudskim pravima?**

Da, nekoliko tih velikih tematskih područja su npr. nacionalne manjine, sloboda medija, zatim izbori, ljudska prava, demokratizacija, sudjelovanje u javnom i političkom životu, sloboda vjeroispovijesti, rodna ravnopravnost i druga. Naravno, što se tiče tih terenskih misija vlade se dogovaraju s OESS-om oko toga koja će konkretno tematska pitanja pokrivati rad određene misije. Tako da to nije uniformno. Institucije OESS-a pokrivaju sve, međutim misije na terenu imaju različite mandate.

► **Što ste radili u OESS-u?**

Radila sam u OESS-ovom Uredu za demokraciju i ljudska prava u Varšavi i bili smo smješteni u Poljskoj, ali je moj mandat pokrивao svih 57 zemalja članica OESS-a. Doslovno, kako to u OESS-u vole reći, od Vancouvera do Vladivostoka. Zemlje članice su od Mongolije i svih zemalja bivših članica SSSR-a na istoku preko cijele Europe do Kanade i Sjedinjenih Američkih Država. Tako da je to široko geografsko područje a usto, u mome slučaju barem, i široko tematsko područje. Radilo se vrlo intenzivno, ali također i vrlo zanimljivo. U početku sam pokrivala rad na pitanjima prava romske i Sinti zajednica. Poslije sam prešla na tematski širi mandat rasizma i ksenofobije, s tim što je rasizam tu bio shvaćen u vrlo

širokom smislu uključujući i međunacionalne odnose, netoleranciju prema nacionalnim manjinama i slično. U suradnji s bivšim kolegama, koji su pokrivali samo pitanja antisemitizma, odnosno netolerancije prema muslimanima, pod moj mandat spadale su kršćanske i sve druge religijske grupe na područjima koje OESS pokriva.

► **Gdje prema kršćanima postoji netolerancija?**

Svugdje. Vaše pitanje se često postavlja, s obzirom na ovo geografsko područje koje većinom čine države u kojima je kršćanski živalj u većini. Međutim, postoji tu nekoliko različitih nivoa. Prvi nivo je situacija svih kršćanskih zajednica u državama u kojima su većina stanovništva pripadnici neke druge religije. Drugi nivo su situacije slične onome što se događalo kod nas u regiji posljednjih nekoliko desetljeća. Znači, situacije u kojima se određeni etnički identitet povezuje ako ne i identificira s određenom vjerskom grupom, te netolerancija ima i vjerske i etničke elemente. Sljedeći nivo su situacije u kojima nemamo element etniciteta već imamo većinske kršćanske zajednice u odnosima prema manjim kršćanskim zajednicama. I posljednja grupacija je netolerancija koja dolazi od osoba koje nisu religiozne ili njihova religijska pripadnost uopće nije bitna, kao recimo pripadnici nekih kulturnih subskupina koji su iskazivali netoleranciju kroz ispisivanje antireligijskih i anticrkvenih grafita po crkvama ili vandalizam i tome slično. Tako da je to vrlo širok dijapazon i dosta kompleksan problem.

► **Nastavili ste raditi kao nezavisna ekspertkinja u području ljudskih prava, diskriminacije, govora mržnje uključujući pitanja roda?**

Da, i to najviše na pitanjima diskriminacije i netolerancije koja se odnose na vjerske grupe, etničke grupe, pitanja rase, a u nekom ranom razdoblju moje karijere shvatila sam i koliki je značaj roda. Nije mi to bilo jasno u početku, ali mi se dogodilo da sam za Ured Ujedinjenih naroda za ljudska prava u Beogradu i mog tadašnjeg poslodavca – Europski centar za romska prava pisala izvještaj o stanju Roma u Srbiji. Dogodilo se da je na jednu listu za aktivistkinje na kojoj sam i ja bila uključena, jedna poznata ekspertkinja poslala link za taj izvještaj i napisala kako je odlično da je to urađeno, ali da autori uopće nisu obratili pažnju na pitanje roda. Pročitala sam to i ja i u prvom momentu sam se osjećala defanzivno jer se toliko trudite, a onda vam netko nađe neku manjkavost ali sam kasnije shvatila da je ta ekspertkinja bila u pravu i u kasnijim izvještajima pomno sam obraćala pažnju i na to. I imala sam sreću da sam s Programom Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) radila na cijelom nizu analiza njihovih terenskih statističkih istraživanja u raznim europskim i centralnoazijskim zemljama koje su uključivale i anketna pitanja vezana za socijalnu inkluziju. Dobijali smo puno podataka koji su se mogli razvrstati i po rodu. I onda kada gledate kvantitativne podatke mogu se prikazati vrlo jasne slike. Žene iz manjinskih zajednica su u nepovoljnijem položaju od muškaraca iz svoje skupine, a i od žena iz većinskog stanovništva, kad je riječ o ostvarivanju brojnih prava. I onda, ako pišete prijedloge javnih

politika koje treba provoditi kako bi se poboljšala situacija ekonomsko i socijalno ugroženih grupa, mora se obratiti pažnja i na takve razlike. Jer ako želite da te politike u praksi pomognu svima, onda one moraju biti krojene na načine na koji će se obratiti pažnja i na posebne situacije u tom cijelom sklopu.

► **Znamo da postoji rodno senzibilizirani proračun. Postoji li i nacionalnomanjinski senzibilizirana politika koja recimo obraća pažnju na regije u kojima žive manjine, a koje su manje razvijene?**

Sve ovisi od toga kakva je politika određene države po tim pitanjima. Imate zemlje koje su članice EU koje naprosto ne priznaju pitanja manjina. Dakle, radi se o npr. konceptu gdje se smatra da se trebamo koncentrirati samo na našu državu i državljanstvo. Ima država koje ne priznaju manjine jer, pretpostavljam, misle da će time sačuvati jedinstvo na nivou države i pokušavaju time izbjeći podjele jer se boje da će one dovesti do nekih negativnih posljedica. Međutim, međunarodni standardi za ljudska prava preporučuju mehanizme koji će obratiti posebnu pažnju na manjine i ako neka država ima priznate nacionalne manjine, onda ona treba imati i mehanizme koji će pružati potporu tim manjinskim grupama i isto tako mora imati mehanizme koji će sve građane štititi od diskriminacije. Uključujući pri tome i pripadnike nacionalnih manjina kojima pristup pravima može biti otežan nekada zbog nepoznavanja jezika, nekada zbog političkog konteksta, nekada zbog niskog nivoa obrazovanosti, nekada i zbog financijske situacije itd. Mislim da se i prosječni građani često mogu obeshrabriti kada traže poštovanje njihovih prava jer treba dobro razmisliti o tome, raspitati se, pročitati kome se treba obratiti, na koji način – e-mailom ili treba otići tamo... Vi to sve trebate znati i trebaju vam te informacije biti pružene jezikom koji razumijete i na način koji razumijete. I ako vi na tom putu imate jako puno prepreka, velika je mogućnost da ćete odustati od toga.

► **Kao manjinski medij već dugo pišemo o ostvarenju prava nacionalnih manjina i često dobijemo odgovor kako su zakoni dobri ali se ne poštuju dovoljno. O čemu se radi?**

Ja sam u struci koja se stalno »žali« u smislu da tražimo stalna poboljšanja, jer uvijek i svuda mnogo toga može i treba biti puno bolje. I ne pričamo sada o Srbiji, pričamo općenito, jer takva je situacija globalno. Bavim se ljudskim pravima već skoro trideset godina i ako danas pogledam početke svoje karijere i sadašnji trenutak, promjene su jako velike. Mi to ne vidimo na svakodnevnoj osnovi jer se često susrećemo s teškoćama i problemima i nepoštovanjem prava, ali ako pogledamo stvari iz malo veće povijesne perspektive, mora se priznati da poboljšanja postoje.

► **U kom pogledu?**

U različitim pogledima. Na početku svoje karijere dosta sam se bavila poštovanjem prava romske zajednice u Europi i često su odgovori na pitanje zašto nema romskih uposlenika u državnim institucijama ili tome slično tada bili da »nema obrazovanih Roma«. To ni tada baš nije

bila apsolutna istina, ali trideset godina kasnije toliko već ima visokoobrazovanih mladih ljudi iz romske zajednice da takvi izgovori prosto ne stoje. Proteklo je 30 godina državnih politika, kao i rada nevladinih organizacija, koje su na tom dugoročnom planu urodile rezultatima i to su procesi koji su spori i kreću se na način koji mi ne možemo tek tako uvidjeti. Pa recimo i hrvatska zajednica je dobila prvi puta ministra za ljudska i manjinska prava iz te zajednice, ili recimo trenutak na međunarodnom planu kada je, prvi put, specijalna izviestiteljica UN-a za borbu protiv rasizma postala jedna romska ekspertkinja. To je jedan primjer velike povijesne i simboličke točke putem kojeg mi možemo vidjeti pozitivne pomake. Isto tako, ne tako davno nismo imali žene predsjednice i premijerke pa se ta situacija promijenila. Nije još uvijek idealno, ali se polako mijenja istina, potrebno je bilo sto godina ali se mijenja.

► **Bavili ste se i govorom mržnje i kaznenim djelima počinjenim iz mržnje. Kakva je situacija u tom pogledu, popravlja li se ili ne?**

To je još jedno kompleksno pitanje. Kada kažemo zločini počinjeni iz mržnje, radi se o djelima koja su okarakterizirana kao kazneno djelo u zakonodavstvu države i koja su potaknuta u potpunosti ili djelomično negativnim predrasudama prema nečijem etnicitetu, vjeri, rodu itd. ili svačemu po malo. Moramo praviti neku distinkciju što se tiče govora mržnje jer postoje zemlje u kojima je govor mržnje zakonski kategoriziran kao kazneno djelo, a postoje i zemlje u kojima to nije urađeno. A ljudska prava nemaju hijerarhiju. I sada je to pravo na slobodu izražavanja jednako bitno kao i pravo na slobodu od diskriminacije i tu se onda mora pažljivo balansirati i pažljivo određivati dokle netko može prakticirati svoju slobodu izražavanja a da to ne ugrožava ljudska prava nekog drugog. I to različite zemlje vrlo različito rješavaju. Imamo zemlje kao SAD, gdje je sloboda izražavanja i sloboda govora iznimno bitna, a imamo i zemlje u Europi koje su kriminalizirale govor mržnje. U borbi protiv govora mržnje i zločina iz mržnje prije svega bih stavila odgovornost na državne institucije jer država primarno garantira poštovanje naših prava, a reagiranja iz civilnog sektora i samih političkih subjekata su također jako bitna. Bilo bi jako dobro kada bi političari također reagirali na govor mržnje. Da pokažu da postoji politička volja koja prepoznaje takve fenomene kao štetne.

► **Kako se može mjeriti stanje ljudskih prava u jednoj državi ili raširenost diskriminacije i govora mržnje?**

Postoje određeni mehanizmi. Pred tijelima Ujedinjenih naroda postoje mehanizmi koji se bave određenim tematskim mandatima, recimo UN-ov Odbor za ukidanje svih oblika diskriminacije žena ili UN-ov Odbor za eliminaciju rasne diskriminacije. Ti odbori po određenom periodičnom sustavu razmatraju situaciju određenih država. Na svakom zasijedanju neke države dođu na red i pozivaju se blagovremeno predstavnici tih država da podnesu svoje izvještaje o tome kako prate određenu vrstu ljud-

skih prava na svom teritoriju, a također pozivaju i NVO i akademiju koji mogu poslati svoje izvještaje iz sjenke. Članovi ekspertske grupe UN-a poslušaju izvještaje i predstavnika države i civilnog sektora i na osnovu toga daju određene zaključke i preporuke. Uvijek se osvrnu na to što je učinjeno da se situacija poboljša, ali se daju preporuke za dalji boljitak i onda se za četiri-pet godina ciklus ponavlja kako bi se vidjelo što se i na koji način promijenilo. To je jedan od načina na koji se formalno prati na međunarodnom nivou poštovanje ljudskih prava u određenoj državi.

► **Što međutim to znači za »obične« ljude?**

Prije svega moramo imati dobro zakonodavstvo, moramo imati institucije koje provode zakone, institucije u koje građani vjeruju, građanstvo koje je obrazovano i osnaženo da osjeti moć sebe kao pojedinca i važnost individualnih prava te povjerenje da se mogu obratiti institucijama. Također, trebamo imati i civilni sektor koji je podržan od domaćih i međunarodnih institucija i koji može pomoći građanima u takvim situacijama. Međutim, imamo jedan trend širom Europe, pa i ovdje, u kojem se sve više sužava prostor za rad NVO. Tu se misli i na financije i politički kontekst i slobodu u kojoj te organizacije mogu djelovati. Nažalost, čest je slučaj da osobe koje su pretrpjele diskriminaciju ili bile žrtve kaznenih djela motiviranih predrasudama ne žele govoriti o tome i ne obraćaju se relevantnim institucijama, iz različitih razloga. Recimo, Agencija EU za temeljna prava stalno provodi istraživanja na velikom uzorku gdje se pita pripadnike određenih manjinskih skupina jesu li iskusili kršenja svojih prava u raznim situacijama, npr. prilikom traženja stana, traženja posla, na radnom mjestu, u obrazovnom sustavu itd. I tu se uvijek vidi razlika između postotka ljudi koji misli da je bio žrtva nekog kaznenog djela na osnovu svoje rase, vjerske ili nacionalne pripadnosti ili misli da je bio podvrg-

nut diskriminatornom tretmanu, od postotka onih koji su to nekome prijavili, a taj je broj višestruko manji. Vidimo ogromnu razliku jer se jako mali broj ljudi odlučuje ustati za svoja prava i tražiti formalno pravdu, a ne čine to jer nisu upoznati sa svojim pravima, ili institucijama od kojih treba tražiti potporu, ili se boje odmazde, ili ne vjeruju da će se bilo što izmijeniti itd.

► **To je onda začarani krug.**

Ali pravda zna biti spora, no i dostižna. Tako je Europski sud za ljudska prava u Strasbourghu sada u veljači donio presudu u jednom slučaju protiv Srbije u kojem se radilo o romskom bračnom paru koji su, kada su prijavljivali krađu auta, u policijskoj stanici pretrpjeli diskriminatoran tretman i nasilje. Slučaj se dogodio 2017. godine, a Sud je donio presudu u korist para 2026. Ima dakle pozitivnih slučajeva, ali nema ih puno, a pravda, ako je tražite, zna uzeti puno vremena.

► **Sve više se govori o pravima manjina, a pojedinih manjina je brojčano sve manje, u Srbiji na primjer Hrvata. Jesu li podaci o smanjivanju broja pripadnika manjine iz popisa u popis indikatori položaja te nacionalne manjine?**

Uvijek bih to gledala kao jedan od skupine indikatora, jer svaki fenomen moramo gledati u cjelokupnom kontekstu. Kada bih ispitivala tako nešto, gledala bih među ostalim i koji su migracijski protoci za cijelu zemlju, pa zatim usporedimo prekogranične migracije većinskog u odnosu na manjinsko stanovništvo, pa onda gledamo sveukupan položaj određene nacionalne manjine u državi koju napuštaju, zatim kamo idu i na koji način. Tako da svakako to može biti jedan od indikatora, ali ne bismo ga trebali uzeti kao jedini. I moramo gledati koja je uloga etniciteta u cijelom procesu. Naravno, postoji mogućnost da je najvažniji poticaj za migraciju ugroženost na nacionalnoj ili vjerskoj osnovi. Toga, naravno, ima.

Tragovi hrvatskih arhitekata u Srbiji (II.)

Mačkovićeve palače u središtu Subotice

Veljaču predstavljaju radovi Titusa Mačkovića – subotičke najamne palače Manojlović i Fazekas, te palača gradonačelnika Lazara Mamužića

Zajednički kalendar hrvatskih manjinskih institucija u Srbiji za 2026. godinu prikazuje odabrana djela hrvatskih arhitekata u Srbiji. Veljaču predstavljaju radovi **Titusa Mačkovića** (1851. – 1919.) – subotičke najamne palače Manojlović i Fazekas, te palača gradonačelnika **Lazara Mamužića**.

Najamna palača Manojlović

Tijekom 80-ih godina 19. stoljeća Titus Mačković dobiva brojne porudžbine brzo rastućeg sloja subotičkog građanstva te projektira najamnu kuću **Luke Aradskog** u Strossmayerovoj ulici (1880.), obiteljsku palaču **Đure Manojlovića** na Korzu (1881.) i potom najamnu kuću **Ference Sümegija** u Ulici Maksima Gorkog (1885.) – sve u neorenesansnom »ruhu«. **Samko Manojlović** (1844. – 1914.) bogatstvo je stekao zahvaljujući trgovini željezarske robe te je bio na popisu najvećih poreznih obveznika u gradu. Bio je i zastupnik u gradskoj skupštini, blagajnik i direktor *Pučke gazdačke banke d.d.* Stekavši znatni kapital, angažirao je 1881. arhitekta Mačkovića za projekt raskošne neorenesansne palače na Korzu.

Na katu su se nalazili stanovi dok su u prizemlju bili lokali namijenjeni izdavanju. Do stanova se pristizalo kroz središnji portal sa šetališta, a kroz dekorativno oslikane ulazne prostore i hodnike. Pročelje okrenuto ka Korzu bogato je ukrašeno neorenesansnim elementima, ali i baroknim značajkama na bočnim rizalitima. U prizemlju

fasadno platno ima rustičnu obradu te polukružno završene izloge. Ulazni portal naglašen je jonskim stupovima koji nose trokutasti timpanon. Na njemu se nalaze poluležeće ženske figure u punoj plastici kao klasični motiv posuđen iz talijanske renesanse. Iznad ulazne kapije na kosinama timpanona postavljene su figure muškarca i žene. Figure su izvedene u punoj plastici kao slobodne skulpture, prikazane frontalno i polunage. Prozorski otvori na katu su također obogaćeni timpanonima, na rizalitima su balkoni a iznad balkonskih vrata također su

postavljene ženske figure. Objekt ima i dvorište, trenutno u zapuštenom stanju. Palača je proglašena za nepokretno kulturno dobro od velikog značaja.

Palača Lazara Mamužića

Palača Lazara Mamužića (1847. – 1916.) sagrađena je 1891. kao obiteljski dom tadašnjeg gradonačelnika na isušenom zemljištu gdje se do 1888. nalazila tzv. Rogina bara. Nalazi se na parceli koja izlazi na dvije ulice, a ima tlocrtni oblik slova L. Ovdje se Mačković također služi klasičnom talijanskom renesansom kao uzorom pri oblikovanju fasadnog platna zgrade kojoj dodaje i reprezentativni ulazni portik. Renesansa mu je bila uzor i kasnije, prilikom projektiranja objekata poput današnje Osnovne škole *Ivan Goran Kovačić* (1892.), zatim prizemne kuće Palotay (1893.) te raskošne stambeno-poslovne palače **Ignáca Kunecza** na uglu Drapšinove i Strossmayerove (1895.) koja pokazuje i Mačkovićevo poznavanje francuskih renesansnih oblika. Mačković se inače u svom opusu služio i neobarokom koji ulazi u modu u posljednjem desetljeću 19. stoljeća te tako koncipira pročelje svoje obiteljske kuće u Ulici braće Radića (1892.) kao i zgradu današnje Glavne pošte (1894.). Palača Mamužić orijentirana je prema današnjem Parku Ferenc Raichlea (tadašnji Park Marije Terezije), a započinje niz od četiri reprezentativne palače u smjeru ka željezničkom kolodvoru. Poslovno-stambena palača ugoštitelja **Karla Lichtnekerta** (1898.) preko puta kolodvora posljednja je u nizu, a izgrađena je također po projektu Titusa Mačkovića. Izgrađena je i ukrašena u stilu neogotike, te se odlikuje odmjerenošću proporcija, naglašenim vertikaliz-

mom te istaknutim ulaznim dijelom s lođom. U unutrašnjoj organizaciji Mamužićeve palače Mačković je vodio računa o funkcionalnom diferenciranju i povezivanju prostorija, te je udobnost stanova i njihova funkcionalnost bila veća od onih u drugim subotičkim palačama. Objekt je izgrađen kao jednokatnica s velikim kolskim prilazom koji više ne postoji, danas se tamo nalazi zgrada osiguravajuće kuće. U prizemlju su se nalazila dva stana za izdavanje, a na katu se nalazio Mamužićev obiteljski stan. Ugao zgrade definiran je erkerom s tzv. kibic-fensterom i manjim tornjem dok je ulaz od strane parka naglašen balkonom kojeg nose dva jonska stupa. Ulazni stubišni prostor ukrašen je zidnim oslikom. Prizemni pojas pročelja ožbukana je u formama kvadera, a dekoracija na katu smještena je oko prozorskih otvora. Objekt je uvučen u odnosu na ulicu, te se ispred njega nalazi mali vrt s ogradom od kovanog željeza. Palača je obnovljena, a danas se u njoj nalazi poslovница jedne privatne banke.

Najamna palača Lajosa Fazekasa

Stambeno-poslovni objekt Lajosa Fazekasa izgrađen je 1899. godine i nalazi se u današnjoj Ulici Age Mamužića, iza Učiteljskog fakulteta. Objekt je poznat među Subotičanima i kao *Volan*, po nazivu radnje koja se dugo godina nalazila u prizemlju objekta. Ovu reprezentativnu dvokatnicu Titus Mačković projektira za Lajosa Fazekasa, lokalnog inženjera koji je gradio uglavnom jednostavne prizemne kuće. Ova zgrada predstavlja jedan od najranijih primjera secesijske arhitekture u Subotici (skupa s Raichleovim najamnim kućama iz iste godine), ali koja svoje izvorište ima u bečkim uzorima – njena dva pročelja odlikuju se vertikal-

Zgradu trenutno koristi više subotičkih udruženja, a mlađoj publici objekt je poznat po udruženju *Hard-wired – Čvrsto povezani*, koje od 2021. godine u prostorijama na drugom katu priređuje izložbe, koncerte, književne večeri i druga događanja s fokusom na alternativnu kulturu.

Za Titusa Mačkovića može se reći da je bio čovjek svoga vremena te da je po završetku svoga školovanja, poput mnogobrojnih kolega arhitekata koji su pronijeli neostilsku arhitekturu po cijeloj Austro-Ugarskoj, dao Subotici tipičan srednjoeuropski

»štih«. Svoju karijeru on je započeo upravo u vrijeme velikoga privrednog razvitka Subotice što mu je omogućilo brojne narudžbe. Njegove zasluge za izgled grada su nesumnjivo velike, bilo to u ulozi gradskog inženjera ili samostalnog projektanta. Njegov opus u stručnoj literaturi je istražen i obrađen od istraživača subotičke arhitekture

nošću, strožijim linijama, dekoracijom i plitkom pilastrima koji se od visokog sokla protežu sve do krovnog vijenca. Ugaona parcela na kojoj je zgrada smještena izlazi na jednu od važnijih prometnica u gradu, današnju Ulicu Maksima Gorkog. To je uvjetovalo raspored i namjenu prostorija palače koja je u cijelosti bila predviđena za rentiranje te su poslovni prostori smješteni tako da se njima pristupa s pločnika navedene ulice, a na koju i veći stanovi imaju pogled, dok skromniji stanovi »gledaju« na malu ulicu. Pročelja su projektirana simetrično s pravokutnim erkerom iznad ulaza na uglu zgrade koji je dodatno naglašen malom kupolom. U stanove se ulazilo kroz bočni portal. Na starim razglednicama može se vidjeti izvorni izgled pročelja na kojem je danas očuvano tek nešto dekoracije u vidu konzola ispod erкера. Raščlamba zidne mase definirana je na obje strane velikim pravokutnim otvorima – ulazima i izlozima u prizemlju, potom prozorskim otvorima na katovima, smještenim u pet osi sa svake strane i jednom na uglu. Krajnji dijelovi pročelja naglašeni su malim atikama s dekorativnim detaljima. S inženjerskog aspekta treba spomenuti inovaciju u vidu primjene armiranog betona u međukatnoj konstrukciji palače, prvi put na jednom stambenom objektu u Subotici. Objekt se krajem 2025. godine našao »pod skelama« te je u planu zamjena krova, a u nekom doglednom vremenu i obnova fasada.

prije svega **Bele Durancija**, **Gordane Prčić Vujnović** i **Viktorije Aladžić**. Međutim, iako se bliži 175. godišnjica njegovog rođenja, Titus Mačković još uvijek nema svoje spomen obilježje i slabo je prisutan u kolektivnoj memoriji stanovnika grada Subotice.

Branimir Kopilović

Prljanje prljave politike

Često, a u posljednjih godinu i pol dana gotovo svakodnevno, od predstavnika vlasti možemo čuti da je svaki skup na kom se čuju kritike na njihov račun a ne hvalospjevi zapravo politički motiviran. Politički aktivisti tako su preko noći postali i proizvođači mlijeka nezadovoljni stanjem u poljoprivredi, i srednjoškolci solidarni sa svojim profesorima koji trpe samovolju ravnatelja, i građani koji bi da spriječe betonizacije parkova, i odvjetnici i suci koji ukazuju na donošenje zakona koji su u suprotnosti s Ustavom, a o studentima i njihovim »nalogodavcima« (naravno sa Zapada) mogla bi se napisati i cijela jedna knjiga samo da autor dobije malo više vremena, inspiracije ili dokaza za to. Sve u svemu, pred svako opravdano nezadovoljstvo građana bilo kojim povodom predstavnici vlasti postavljaju štit u vidu politike, sugerirajući javnosti kako je riječ o najpriljavijoj aktivnosti kojom se prosvjednici služe zarad ostvarenja osnovnog cilja: »rušenja države«, a zapravo njih s vlasti.

Sudeći po izjavama koje daju (»Stanje s mlijekom kod nas je bolje negoli u Europskoj uniji«, ministar poljoprivrede **Dragan Glamočić**; »Kod nas su mirovine bolje negoli u Norveškoj«, predsjednica Skupštine Srbije **Ana Brnabić**), ne bi bilo čudno da uopće nisu čuli za **Aristotela**, a kamoli za njegovu tvrdnju da je čovjek »zoon politikon«, odnosno političko, tj. društveno biće koje je po svojoj naravi predodređeno za život u zajednici, a onda i za promišljanje i reagiranje na situaciju u istoj. Ako se složimo da je kir Aristotel bio u pravu kada je ovako nešto izustio, onda ćemo se složiti i s tim da su i svi nabrojani i nenabrojani primjeri u svojoj biti politički jer su nastali kao reakcija na negativne poremećaje u zajednici u kojoj žive.

Druga je, međutim, stvar kada se opći pojam politike suzi na razinu jedne stranke kao što to imamo u nedavnom primjeru Predškolske ustanove *Naša radost*. Zahvaljujući dnevniku *Nova* – a ne, recimo nekom lokalnom mediju (jer oni o tome ništa ne znaju ili ne smiju zucnuti) – javnost u Srbiji imala je priliku pročitati tekst u kom dio zaposlenih ovog kolektiva tvrdi da su progonjeni jer ne podržavaju Srpsku naprednu stranku (SNS).

»Uprava *Naše radosti* godinama gaji praksu podjele zaposlenih na podobne i nepodobne, odnosno na one koji podržavaju SNS, odlaze na mitinge, skupove u Čacilend... i one koji to ne čine. Pred početak svake nove školske godine odgojitelji lojalisti dobijaju mogućnost birati objekt u kom žele raditi od rujna, a vrlo često se radi o veoma mladim ljudima, s minimalnim iskustvom, dok se 'nepodobni' kažnjavaju i sklanjaju sa svojih dugogodišnjih radnih mjesta«, navodi se u pismu dijela zaposlenih koje su poslali redakciji.

Zbog toga sa koncem prošle godine zaposleni osnovali sindikat Ujedinjeni kog – piše u *Novoj* – direktor ignorira;

nijomovom predsjedniku zabranjuje ulaz u upravnu zgradu, a članovi sindikata se redom, jedan po jedan, uklanjaju tako što im se otkazuju ugovori o radu. Iza svega toga, tvrde zaposleni, stoji tehnički direktor PU *Naša radost* **Veljko Vojnić**, koji je, kao što je poznato, i šef vijećničke grupe SNS-a u Skupštini grada, a koji se, kako stoji u tekstu objavljenom u broju od 21. i 22. veljače, nije javljao na redakcijske pozive kako bi demantirao (ili potvrdio) navode za koje ga dio zaposlenih optužuje.

Na sreću, postoje i društvene mreže na koje ljudi stavljaju sve i svašta, pa tako među zilijardama »priloga« (u koje je u posljednje vrijeme uveliko prste umiješala i umjetna inteligencija) postoji i onaj gdje se vidi kako koncem prošle godine zaposleni u PU *Naša radost* ulaze u autobus, a ispred stoji... tko? Pa Veljko Vojnić. Da ne gubimo vrijeme prepričavanjem zvučnog sadržaja snimke, možemo samo reći kako nije riječ o izletu ili ekskurziji. Bar ne onom klasičnom, koji je i dio godišnjeg plana i programa.

Umjesto toga, postavimo nekoliko retoričkih pitanja. Recimo ono: nije li stranačka aktivnost zakonski strogo zabranjena unutar odgojno-obrazovnih ustanova ili je pak donijeta uredba da se to ne odnosi na SNS? Ili pak ovo: čemu li takvi odgojitelji, koji i u radno vrijeme odlaze na skupove SNS-a, uče djecu koja su im povjerena? Pa onda otkud sredstva za takvo što: jesu li to novci Veljka Vojnića koji iz ljubavi prema SNS-u ne štedi ni vlastiti budžet ili je putovanje s istim motivima platilo svatko iz svoga džepa? I još: zašto ga nitko od pravosudnih tijela ne goni po službenoj dužnosti zbog zlouporabe položaja i upražnjavanja stranačke ljubavi u ustanovi čiji su »objekti« rada djeca?

I konačno, da se vratimo na sâm početak teksta: tko tima i takvima daje tapiju na bavljenje politikom tamo gdje joj nije mjesto, a da istovremeno za to optužuju građane od kojih veliki broj nije član niti jedne političke stranke?

Z. R.

»Dan otvorenih vrata« u Gimnaziji *Svetozar Marković*

Upoznavanje s općim smjerom na hrvatskom jeziku

Učenici osmih razreda osnovnih škola s teritorija Subotice i okolnih naselja imali su prilike u četvrtak, 19. veljače, u okviru programa »Dan otvorenih vrata«, upoznati se s općim smjerom na hrvatskom jeziku u subotičkoj Gimnaziji *Svetozar Marković*.

Kroz školu ih je proveo profesor tjelesnog odgoja **Čedomir Lišić**, koji u nastavi na hrvatskom predaje šest godina, a s prednostima općeg smjera i svega što nudi buduće srednjoškolce upoznali su maturanti Gimnazije.

»Promociju smo realizirali uz pomoć bivših i sadašnjih učenika i moram priznati da su moji maturanti dosta pomogli u svemu. Napravili smo jednu viber grupu u koju smo uključili djecu koja su zainteresirana za upis na opći smjer na hrvatskom i trenutno ih ima nešto preko 20. Naravno, ovo je samo 'Dan otvorenih vrata', gdje im želimo približiti što ih može očekivati tijekom četiri godine ako upišu Gimnaziju, čemu se mogu nadati i da se malo upoznamo. Tu su nam sada, što se tiče Subotice, iz OŠ *Matko Vuković* sedam učenika, OŠ *Ivan Milutinović* dvije učenice, po jedan momak iz srpskih odjeljenja iz osnovnih škola *10. oktobar*, *Sveti Sava*, *István Kizur*, te dvije cure iz Đurđina (OŠ *Vladimir Nazor*), tri cure iz Tavankuta (OŠ *Matija Gubec*) i jedna iz Male Bosne (OŠ *Ivan Milutinović*)«, naveo je Lišić.

Za buduće srednjoškolce isplanirana su tri školska sata.

»Prvi sat bio je isplaniran da se djeca upoznaju sa školom, obišli smo određene kabinete, knjižnicu, kantu, drugi sat je bio namijenjen za međusobno te upoznavanje sa samim smjerom, a

treći sat je sat tjelesnog odgoja gdje ćemo se zbližiti kroz igru i tu će nam pomoći učenici 3. f razreda«, rekao je on.

Čedomir Lišić, koji radi i u drugim školama, izdvaja Gimnaziju *Svetozar Marković* kao zaštitnički nastrojeno okruženje te o prednostima općeg smjera kaže:

»Djeci se nudi bogat izvannastavni program – od putovanja, bilo duhovnog, bilo tradicionalnog

sadržaja, a tu su i susreti s učenicima škola izvan Srbije. Upravo zato je moja topla preporuka opći smjer u ovoj gimnaziji, jer im se nudi puno toga što se u drugim srednjim školama ne nudi.«

Podsjetimo, nastava na općem smjeru na hrvatskom jeziku u Gimnaziji *Svetozar Marković* počela je s realizacijom 2007. godine i od tada se odvija u kontinuitetu.

I. Petrekanić Sič

Vjeronaučni radni list za osnovnoškolski uzrast

U službi župne kateheze – za rast u vjeri

Vjeronauk se kao predmet u osnovnim školama u Srbiji počeo izučavati 2001. godine. Tako i danas, nakon 25 godina (bit će u rujnu), oni koji to žele mogu ovaj predmet pohađati u školi, a veliki broj njih usporedo pohađa i župni vjeronauk. Župni vjeronauk nikada u župama nije niti prestao, no činjenica je da se ne odvija kao nekada – svaki razred zasebno – nego je danas najčešće u skupinama (više razreda u isto vrijeme).

Udžbenici za školski vjeronauk su, kako navode vjeroučitelji, izrađeni. No, kako neslužbeno saznajemo, Ministarstvo prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja traži po jedan primjerak udžbenika na srpskom jeziku i ćirilicom pismu, a po odobrenju će se isti moći prevoditi na jezike nacionalnih manjina.

Kada je u pitanju župni vjeronauk, u našu redakciju su stigli primjerci vjeronaučnog radnog lista za osnovnu školu koji se koristi isključivo za župni vjeronauk, a koji ujedno prati lekcije po planu i programu vjeronauka u školi. Ovaj radni list, autora vlč. dr. **Marinka Stantića**, nastajao je godinama.

»Ove radne listove stvarao sam kroz godine župnog vjeronauka. Nisu nastali ciljano s namjerom da pravim radne listove za vjeronauk. Pripremajući se za sate vjeronauka u župi, izrađivao sam djeci lekcije i teme na papirima koje bih umnažao i dijelio im, a onda bi oni to sakupljali u fasciklima. No, kako to obično kod djece biva, neki listovi su se zagubili, zaboravili, tko zna gdje ostavili... Kada se pojavila mogućnost da i župe mogu aplicirati na natječaje, onda sam između ostaloga tražio sredstva i za tiskanje materijala za vjeronauk. Tako je tiskanje ovih radnih listova financirano projektima Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Zapravo, te listove koje sam već imao pripremljene, sam dopunio, korigirao, napravio ispravke i dao uvezati. Ovako je puno jednostavnije, i nama kao predavačima, ali i djeci. Sve je na jednom mjestu, pratimo lekcije i radimo, a sve djeluje puno ozbiljnije. Svaki razred ima svoj radni list, koji sam uređivao kako sam znao, a ilustracije sam uzimao s besplatnih stranih portala za vjeronauk te sam jasno to i naveo«, priča nam vlč. Stantić.

Radni listovi su tiskani u boji i prilagođeni su uzrastu djece, a svaka lekcija ima i prigodne zadatke kroz koje se može provjeriti stečeno znanje.

»Mislim da se školski i župni vjeronauk trebaju međusobno nadopunjavati. Rekao bih da je u školi više

teorija, a praktična nastava se može odvijati u župi. Mislim da je to jako važno, da djeca imaju osjećaj za župu, za Crkvu, za župnu zajednicu kojoj pripadaju. Sve ove radne listove pokazao sam i Biskupiji te je biskup **Franjo Fazekas** iste i prihvatio. Da budemo jasni: ovo nije udžbenik za vjeronauk, nego je radni list za župni vjeronauk i nije nešto što se nameće. Katehetski odjel naše Subotičke biskupije također je odobrio korištenje ovog radnog lista, pa mogu reći i da su neki već tražili, tj. naručili sebi primjerak želeći ga koristiti na satima vjeronauka. Ono što je meni drago jest da su djeca ovo lijepo prihvatila i ozbiljnije shvatila nego kada radimo na listićima«, priča sugovornik.

Vlč. Marinko Stantić trenutačno skrbi o dvjema župama: župi sv. Pavla u Baču i sv. Jakova u Plavni, uz filijale u Deronjama, Tovariševu i Bačkom Novom Selu. Na pitanje je li se izgubio vjeronauk u župama u odnosu na ranije godine i nakon uvođenja vjeronauka u školama, vlč. Stantić je odgovorio:

»Ne bih rekao da se izgubio, ali sve ima svoje prednosti i nedostatke, lice i naličje. U školi bi se moglo više i kreativnije raditi, a u župi je često problem što ga mnogi doživljavaju kao dodatnu obvezu. No, ima i takvih primjera da su djeca na građanskom u školi, a u župu dolaze na vjeronauk. No, rekao bih da

je tu puno i do odgoja i stava roditelja prema Crkvi. Mi danas imamo situacije da roditelji dovezu djecu autom do crkve, ali oni ne uđu. Tu se vjera ne živi u obiteljima«, kaže vlč. Stantić.

Zanimljivo je spomenuti i kako se u župi u Baču tiska list koji izlazi jednom godišnje *Bački kod*, koji je svojevrsan presjek onoga što se dogodilo u prethodnoj godini, dok u župi u Plavni nedavno izlazi i mjesečni list *Jakovljeve iskrice*.

»Kada je riječ o *Jakovljevim iskricama*, moram reći da je jako dobro prihvaćen i nedavno smo formirali i našu malu redakciju. Financiraju ga, kao i *Bački kod*, sami župljani, a želja nam je da se to ustali. Tu se nalazi *Duhovni kutak*, *Župna zbivanja*, predstavljamo ljude iz naše župe, sveca mjeseca i druge zanimljivosti, a planiramo pokrenuti i povijesni kutak Plavne i običaje ovoga mjesta. Nema tu puno mjesta, ali gledamo da je ono što ponudimo čitateljima na korist i duhovni rast«, pojašnjava vlč. Marinko Stantić.

Ž. V.

O morfologiji govora Hrvata Bunjevaca u Donjem Tavankutu

»Mladi izbjegavaju govoriti mjesnim govorom jer se vrlo često javlja osjećaj srama i bunjevački se govor promatra kao obilježje ruralne pripadnosti pa vjerujem da nitko od mlađih generacija kada ode u školu ne govori našom lijepom ikavicom. No ipak, tu su stariji govornici koji još uvijek nastoje očuvati baštinu našega kraja i prenijeti tu ljepotu govora na mlađe naraštaje«, istaknula je Natalija Stantić

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata priredio je u petak, 20. veljače, uoči Međunarodnog dana materinskoga jezika, koji se obilježava 21. veljače, 78. znanstveni kolokvij na temu »O morfologiji govora Hrvata Bunjevaca u Donjem Tavankutu«. Kolokvij je u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu održala **Natalija Stantić**, diplomirana profesorica hrvatskog jezika i stručna suradnica ZKVH-a za kulturne projekte i programe, rodom upravo iz Tavankuta. Kolokvij je izrađen po uzoru na njezin istoimeni diplomski rad koji je obranila prošle godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Stariji govornici – čuvari bunjevačke ikavice

Motivacija za izradu ovog rada, kako je u uvodnome dijelu rekla Natalija Stantić, bila je nedostatak dijalektoloških istraživanja bunjevačkih govora općenito, ali i želja da na taj način doprinese očuvanju identiteta ovdašnjih Hrvata.

»Budući da je govor u Donjem Tavankutu, ali i općenito govor Bunjevaca na ovim prostorima, dijalektološki slabo istražen, odlučila sam provesti jedno terensko istraživanje tijekom 2024. i 2025. godine u kojem je sudjelovalo osam izvornih govornika bunjevačkog govora. Podijelila sam ih u tri skupine – mlađu (4 ispitanika), srednju (2) i stariju generaciju (2), s rasponom od 25 do 75 godina. Teme o kojima smo govorili bile su svakodnevni aspekti života, običaji, prisjećanja na prošla vremena, obiteljske priče, kulinarstvo, ali je ovo istraživanje obuhvaćalo i primjere koji su prikupljeni kroz dugogodišnje promatranje te usputna bilježenja važnih jezičnih osobina«, navela je Stantić.

U svom je predavanju na znanstvenom kolokviju govorila o novoštokavskom ikavskom dijalektu te fonološkim značajkama bunjevačkog govora, a glavni dio obuhvaćala je analiza morfoloških osobitosti govora Donjeg Tavankuta (fokus na sklonidbe, deklinaciju, konjugaciju i komparaciju kod pridjeva), kojom su obrađene kako promjenjive tako i nepromjenjive vrste riječi. Poseban nagla-

sak stavljen je na generacijske razlike u govoru ovjerene među pripadnicima mlađe, srednje i starije generacije.

»Kao što je već svima poznato, hrvatski jezik dijeli se na tri narječja – štokavsko, kajkavsko i čakavsko, a nama je zanimljivo štokavsko narječje kojem i pripada bunjevački govor. Svako narječje nadalje se dijeli na određene dijalekte i valja spomenuti da postoje brojne klasifikacije štokavskoga narječja, a ja sam se služila onom koju je izradio vrsni hrvatski lingvist i jezikoslovac **Josip Lisac** koji svoju klasifikaciju temelji na trima kriterijima; to su stupanj razvoja akcentuacije, refleks jata i štakavizam odnosno šćakavizam, te stupanj razvoja akcentuacije. On kaže da su govori bunjevačkih Hrvata štakavski, no u svojem sam se radu služila i literaturom **Ante Sekulića** koji kaže da su bunjevački govori i štakavski i šćakavski, s čime se mogu složiti jer primjeri koje sam prikupila ovim istraživanjem pokazuju da se pojavljuju obje konsonantske skupine, iako je ona 'št' dominantnija. Valja napomenuti da govor Donjeg

Tavankuta pripada novoštokavskom ikavskom dijalektu, što je i najrasprostranjeniji dijalekt kojim se govori u različitim dijelovima Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Mađarske i Srbije, tj. Vojvodine», navela je Stantić.

U zaključku je rekla kako govor Donjeg Tavankuta svakako pokazuje mnoga štokavska obilježja, a to je ponajprije ikavski refleks jata koji se i dalje dosljedno i često koristi, uz povremenu pojavu ekavizama. Tu je i bogat vokalski sustav te fonološke osobitosti poput gubljenja pojedinih glasova, potom su tu jasne razlike između č i ć te dž i đ, a akcentuacija dosljedno slijedi novoštokavsku normu, posebice kod govornika mlađe generacije.

Natalija Stantić je istaknula i razlike među dobnim skupinama:

»Došla sam do zaključka da su te razlike svakako rezultat utjecaja medija, života izvan sela te interakcije s govornicima drugih govornih područja. Mladi izbjegavaju govoriti mjesnim govorom jer se vrlo često javlja osjećaj srama i bunjevački se govor promatra kao obilježje ruralne pripadnosti pa vjerujem da nitko od mlađih generacija kada ode u školu ne govori našom lijepom ikavicom. No ipak, tu su stariji govornici koji još uvijek nastoje očuvati baštinu našega kraja i prenijeti tu ljepotu govora na mlađe naraštaje. Kod najmlađih govornika bunjevačka ikavica sve je manje prisutna«.

Kako sačuvati govor?

Vršitelj dužnosti ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Josip Bako** ovom se prigodom složio s činjenicom kako je ugrožen ne samo bunjevački govor već i jezik svake manjinske zajednice okružene dominantnim većinskim jezikom.

»To je objektivna ugroženost, a uz to, čak i da sve savršeno radimo na očuvanju govora i da ga prenosimo s generacije na generaciju, tu situaciju otežavaju demografski trendovi. No, mi ne posustajemo. Vjerujem da svi

koji su izabrali ostati živjeti u Tavankutu ili u nekom drugom selu, već su na neki način odlučili plivati protiv struje i uhvatiti se u koštac s takvim vrstama izazova. Kada je u pitanju bunjevački govor, mora se istaknuti da je on objektivno ugrožen i s treće strane koja nažalost dolazi iz političke sfere i suočeni smo s tim da se on proglašava jezikom. Svakako možemo biti ponosni što u svojim redovima imamo ovakve mlade stručnjake, a mi kao Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, kada je u pitanju spomenuti treći aspekt, možemo i trebamo na to odgovarati na znanstveno utemeljen način, argumentirano i potkrijepljeno činjenicama, što je večeras i demonstrirano«, rekao je Bako.

Prvi dugogodišnji ravnatelj ZKVH-a i inicijator održavanja znanstvenih kolokvija **Tomislav Žigmanov**, čestitajući Nataliji Stantić na naporu koji je uložila, hrabrom koraku i stručnosti kada su u pitanju istraživanja jezične baštine ovdašnjih Hrvata, istaknuo je kako je vrlo malo toga istraženo kada je u pitanju naše cjelokupno naslijeđe, a još manje toga zabilježeno.

»U tom kontekstu tvoji naponi su i više nego hvalevrijedni tim prije jer je jezikoslovlje, lingvistika velika 'crna rupa' kada su u pitanja istraživanja, napose kada ih usporedimo s radovima iz povijesti. U kontekstu samih jezikoslovnih rasprava morfologija nije tako česta, izuzetno je malo ima u jezikoslovnim napisima. Ono što svima treba biti jasno, a to se vidi i iz rezultata Natalijinog istraživanja, jeste da bunjevački govor nestaje, a na nama je da vidimo na koji se način tome oduprijeti, možemo li unutar naših kulturnih institucija, organizacija, medija činiti nešto što bi populariziralo i afirmiralo bunjevački govor. Također, treba vidjeti i na koji način očuvati njegov transgeneracijski prijenos«, istaknuo je Žigmanov.

U ime domaćina znanstvenog kolokvija – HKPD-a **Martija Gubec**, na važnost ove teme i očuvanje bunjevačkog govora ukazala je i predsjednica Društva Mira Tumbas.

I. Petrekanić Sič

Feliksova nevjerojatna avantura

Od Bačke do Libanona, pa natrag u Srbiju

Budući da smo već pisali o orlu Feliksu, prvom mladom orlu krstašu koji je poletio iz okolice Đurđina nakon čak 70 godina, nastavljamo njegovu priču koja je sve samo ne obična. Umjesto uobičajenog kruženja iznad srednje Europe, završio je na Bliskom istoku, gdje je upao u mrežu krijumčara ptica. Danas je, srećom, na sigurnom u prihvatilištu u blizini Bejruta i uskoro bi se trebao vratiti u Srbiju. Kako prenosi BBC Srbija, Feliks je spašen zahvaljujući suradnji Društva za zaštitu i proučavanje ptica Srbije i srodne organizacije iz Libanona, a sredstva za njegov povratak prikupljena su uz pomoć brojnih ljudi koji su na društvenim mrežama pratili njegovu sudbinu. Ovaj mladi orao nije bilo kakva ptica. Riječ je o orlu krstašu, ugroženoj vrsti čiji se opstanak u Srbiji godinama sustavno obnavlja. Prema podacima Društva za zaštitu i proučavanje ptica, prije manje od deset godina u Srbiji postojao je samo jedan par orlova krstaša, dok ih je danas 19. Upravo zato Feliksov slučaj nadilazi sudbinu jedne jedinice i postaje simbol borbe za očuvanje vrste. Za BBC je o svemu govorio **Uroš Stojilković** iz Društva za zaštitu i proučavanje ptica, podsjetivši da je Feliks prošle godine bio prvi mladi orao krstaš koji je poletio s područja Bačke nakon čak 70 godina. Još dok je bio u gnijezdu, u srpnju 2025. godine, Feliksu je postavljen satelitski odašiljač. Pokazat će se kasnije da je upravo taj uređaj bio ključan za njegovo pronalaženje i spašavanje. Mladi orlovi krstaši, objašnjava

Stojilković, u prvim godinama života najčešće se zadržavaju iznad srednje Europe. Feliks je, međutim, krenuo drugim putem – preko Sjeverne Makedonije, Grčke i Turske, prema jugu. Kako prenosi BBC Srbija, taj smjer izazvao je zabrinutost među stručnjacima, jer je migracijski koridor preko Bliskog istoka i sjevera Afrike poznat kao izrazito rizično područje zbog raširenog krijumčarenja ptica.

Stojilković navodi kako je krijumčarenje ptica na Bliskom istoku ozbiljan i razgranat problem. Ptice se hvataju na različite načine – zamkama, pucanjem, pa i okrutnim metodama kojima ih se onesposobljava za bijeg. U slučaju Feliksa, krijumčari nisu izravno kontaktirali Društvo iz Srbije, ali su preko libanonskih partnera poručili da za njega traže otkup. Društvo je, međutim, odbilo sudjelovati u takvoj ucjeni.

Feliksa je na kraju spasila libanonska organizacija, iako detalji same akcije nisu javno poznati. Ono što je najvažnije jest da se orao sada nalazi na sigurnom i da je u dobrom stanju. U Libanonu ga nije moguće pustiti natrag u prirodu, jer bi, kako upozoravaju zaštitari, vrlo vjerojatno ponovno bio uhvaćen. Zato je jedino održivo rješenje njegov povratak u Srbiju.

Po dolasku u zemlju Feliksa očekuje oporavak u jednom od zooloških vrtova, a zatim, ako sve bude kako treba, i povratak u prirodno stanište.

I. U.

Godišnja skupština HKD-a Šid

Jačanje aktivnosti u boljim uvjetima

Na godišnjoj skupštini HKD-a Šid, koja je održana 23. veljače u prostorijama Društva, usvojena su izvješća o radu i financijskom poslovanju udruge za 2025. godinu. Također, donesena je odluka o programu aktivnosti i financijski plan Društva za 2026. Predsjednik šidske udruge **Josip Pavlović** obavijestio je članove o napretku i završetku tiskanja druge zbirke dječje poezije članice udruge **Nataše Križanić** kao i mogućnosti angažiranja **Rastislava Mikuša** za stručnog suradnika tamburaškog orkestra Društva i animiranja novih članova orkestra. Članovi udruge obaviješteni su o trenutnoj situaciji u vezi s projektom vanjskog i unutarnjeg uređenja prostora udruge te očekivanom početku radova na obnovi.

»Prošle godine imali smo 35 aktivnosti. Osim nastupa, trudili smo se biti prisutni kao predstavnici udruge na svim važnim događajima za našu zajednicu, kako u Šidu tako i u okolici. Svaki naš odlazak na te događaje značio je uspostavljanje ili produbljivanje suradnje s organizatorima tih događaja. Ako bude moguće ostvariti planirano u više od 20 aktivnosti udruge, nakon organizacijske i tehničke krize

udruge u proteklih pet-šest godina, bit ćemo vrlo zadovoljni. Posebno smo zadovoljni činjenicom da bismo završetkom adaptacije kuće, naše male matice, bili u još boljoj poziciji da nastavimo realizirati najveći dio planiranog programa«, kazao je predsjednik udruge Josip Pavlović i dodao:

»Želimo motivirati veći broj članova udruge, bez obzira na nacionalnost, da se malo više ojačamo. Imamo određenog napretka i veselim se prisutnosti nekih ljudi, budući da smo ojačani s blagajnikom i tajnicom Društva, te još nekoliko članova uprave i nadzornog odbora, posebno mladih, što daje nadu da će Društvo opstati. Imamo jako dobru suradnju s Hrvatskim nacionalnim vijećem, koje nam je omogućilo da imamo ovaj prostor«.

U planu je obnavljanje suradnje s udrugama iz Sjeverne Makedonije. Već u srpnju ansambl iz Sjeverne Makedonije gostovat će u HKD-u Šid, kada će održati koncert, a zauzvrat će šidska udruga sudjelovati na festivalu kod njih 2027. godine.

S. D.

Jubilej Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina

Deset godina rada i rasta

Hrvatsku i *Povezivanje s matičnom državom*, gradili trajne suradnje s institucijama i udrugama u Hrvatskoj. Time smo ojačali most između zavičaja i domovine. Nositelji smo prijave za upis *betlemaša* na listu nematerijalne kulturne baštine Srbije kao nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srijemu», kazala je predsjednica surčinske udruge **Katica Naglič**.

Dodala je i da s ponosom može reći da Hrvatska čitaonica *Fischer* danas »nije samo mjesto knjiga, nego mjesto susreta, mjesto gdje se uči pjevati, svirati, stvarati i najvažnije, gdje se čuva zajedništvo«.

»Zahvaljujemo svima koji su nas podržavali na tom putu: institucijama Republike Srbije, lokalnoj samoupravi, prijateljima i suradnicima. Naš put

bio bi puno teži bez te potpore. Zahvaljujemo se i upravi i svim članovima. Neka nam ovih prvih deset godina budu podsjetnik koliko možemo kada smo zajedno. Ono što je započelo kao ideja nekoliko entuzijasta danas je snažna zajednica. Vjerujem da je ovo samo početak i da najbolje tek dolazi«, istaknula je Naglič.

Voditeljica kreativne sekcije **Veronika Živanović** pročitala je pjesmu *Tri glasa, jedno srce*, napisanu povodom jubileja udruge. Svečanosti u *Fischeru* nazočio je i zamjenik veleposlanika Republike Hrvatske u Srbiji **Ivan Zeko-Pivač**.

S. D.

Hrvatska čitaonica *Fischer* iz Surčina obilježila je 23. veljače desetu godišnjicu svoga rada, točnije desetljeće od registracije u APR-u. Osnivači, sadašnji sastav uprave i nadzornog odbora te mladi tamburaši okupili su se tim povodom u udruzi.

»Kada smo prije deset godina započeli ovu priču, vodila nas je jednostavna ali jasna ideja: okupiti surčinske Hrvate, sačuvati našu tradiciju i prenijeti identitet na mlađe generacije. Nismo imali puno, ali imali smo volju, vjeru i zajedništvo. To je bilo dovoljno da postavimo čvrste temelje. Iz našega 'gnijezda' u dvorištu crkve Presvetog Trojstva počeli smo skromno, ali odlučno. Korak po korak, razvijali smo sekcije, okupljali djecu i mlade, izradili narodne nošnje, osnovali tamburaški orkestar i počeli istraživati i čuvati običaje koje smo naslijedili od svojih predaka. Posebno smo ponosni na projekte *Božić u Surčinu*, koji uključuje Godišnji susret *betlemaša*, i *Jesenje prelo*, koji su pokazali da kultura ima snagu povezivati ljude, bez obzira na razlike. Vrlo brzo naše djelovanje nije ostalo samo u Surčinu. Uključivanjem u manifestaciju *Srijemci Srijemu* izašli smo po cijelom Srijemu. Zatim smo krenuli prema matičnoj državi s projektom kao što je *Putevima predaka*. Članove smo povezivali s njihovim korijenima, dok smo kroz projekte *Tamburam kroz*

Blokade cesta širom Srbije, ministar poziva na dijalog

Nezadovoljni poljoprivrednici blokirali su u utorak od jutarnjih sati brojne magistralne i lokalne prometnice širom Srbije i time su, kako su i ranije najavili, prosvjedi dodatno radikalizirani. Traktori su izašli na ceste u više dijelova zemlje, od Šumadije i zapadne Srbije do Vojvodine, dok poljoprivredna udruženja poručuju da od svojih zahtjeva ne odustaju. Prosvjedi su započeli 11. veljače blokadom Ibarske magistrale u Mrčajevcima kod Čačka, u organizaciji udruženja *Šajkača* i Udruženja proizvođača mlijeka Šumadije i Pomoravlja. U međuvremenu su se proširili i na druga mjesta i gradove, a tijekom srijede blokade su organizirane na nizu novih lokacija. U Vojvodini su, između ostalih, traktorima na ceste izašli članovi Inicijative za opstanak poljoprivrednika Srbije, i to na 15 lokacija: Kisač, Kuzmin, Kumane, Ruma, Čenej, Nova Crnja, Krčedin, Čelarevo, Bašaid, Stara Pazova, Padina, Vlajkovac, Tovarište, Vilovo i Bački Petrovac, dok poljoprivrednici sa sjevera Bačke ne sudjeluju u ovim prosvjedima. Blokade su, među ostalim, organizirane i u Mrčajevcima, gdje je Ibarska magistrala blokirana 24 sata, zatim u središtu Bogatića, Požarevcu, na magistralnoj cesti Zrenjanin – Novi Sad kod Aradca, na pravcu Beograd – Pančevo – Temišvar te na više dionica u središnjoj Srbiji.

Zahtjevi poljoprivrednika: zaštita domaće proizvodnje i sigurniji otkup

Poljoprivrednici od Vlade Srbije traže zaštitu domaćeg tržišta, osobito sektora mlijeka i mesa, uvođenje prelevmana i kvota, osnivanje laboratorija za graničnu kontrolu ekonomskih prijevara u mlijeku i mliječnim proizvodima te antidampinške mjere za proizvode koji,

kako navode, ugrožavaju domaću proizvodnju. Uz to, zahtijevaju vraćanje cijena mlijeka i mesa na razinu prije smanjenja, kao i zajamčen otkup mlijeka za svakog proizvođača. Najavljeno je i dodatno pojačavanje prosvjeda. Udruženja poljoprivrednika koja sudjeluju u blokadama napomenula su kako se popis punktova može širiti tijekom prosvjeda. Uoči najavljenih blokada Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Srbije priopćilo je da će ministar **Dragan Glamočić** održati sastanak s predstavnicima udruženja koja prosvjeduju, s ciljem, kako je navedeno, otvorenog dijaloga i pronalaska održivih i sustavnih rješenja. Prije sastanka ministar je održao i konferenciju za novinare u zgradi Vlade Srbije. U priopćenju Ministarstva navedeno je da će ministar predstaviti stav resora, informirati javnost o poduzetim koracima i daljnjim planovima za stabilizaciju prilika u poljoprivrednom sektoru. Kako prenosi *Danas*, Glamočić je na konferenciji iznio dio mjera koje je Ministarstvo već donijelo, pozvao poljoprivrednike na razgovor, ali i poručio da odluke neće donositi pod pritiscima. Podsjetio je da je javno pozvao sva udruženja koja sudjeluju u blokadama, kao i ona koja su najavila priključenje prosvjedima, te da su im upućeni i pisani pozivi. Naveo je da su udruženja *Naše mleko*, *Šajkača* i Udruženje Šumadije i Pomoravlja negativno odgovorila na poziv. Ministar je istaknuo da razumije nezadovoljstvo poljoprivrednika, ali smatra da se do rješenja može doći isključivo dijalogom. Poručio je i da poziv na razgovor ostaje otvoren svima.

Potpore po hektaru i promjene na tržištu mlijeka

Glamočić je najavio da će u ponedjeljak, 2. ožujka, biti objavljen javni poziv za mjere potpore po hektaru. Do-

Poljoprivrednici od Vlade Srbije traže zaštitu domaćeg tržišta, osobito sektora mlijeka i mesa, uvođenje prelevmana i kvota, osnivanje laboratorija za graničnu kontrolu ekonomskih prijevara u mlijeku i mliječnim proizvodima te antidampinške mjere

dao je da će druga rata potpora biti isplaćena uoči jesenske sjetve te da sredstva neće biti manja nego prošle godine. Govoreći o mliječnom sektoru, ministar je rekao da je imao sastanak s predstavnicima kompanije *Imlek*, podsjetivši da je ta mljekara ranije uvela ograničenja u otkupu mlijeka od najmanje 10 posto. Prema njegovim riječima, *Imlek* od danas obustavlja ograničavanje količina i ponovno preuzima redovite količine mlijeka u punom kapacitetu. Dodao je da isto očekuje i od drugih mljekara, odnosno da prestanu smanjivati količine otkupa. Istaknuo je i da se radi na pokretanju tržišta mlijeka kroz veći otkup i plasman, navodeći da se javio i jedan trgovački lanac spreman preuzeti značajne količine mlijeka i ponuditi ih u prodaji po akcijskim cijenama. Kako prenosi *Danas*, ministar je naveo i da su se javile tvrtke koje se bave uvozom, spremne povući višak polutvrdih i tvrdih sireva s tržišta.

Konzultacije s Europskom komisijom o prelevmanima

Ministarstvo je priopćilo i da je Europska komisija odgovorila na inicijativu Srbije te prihvatila održavanje konzultacija o uvođenju prelevmana na mlijeko i mliječne proizvode, u vezi s aktualnim kretanjima na tržištu. Konzultacije su bile zakazane za srijedu, 25. veljače, u 10 sati, u online formatu, a na sastanku je kao sudionik najavljen i ministar Glamočić. Iz Ministarstva poljoprivrede priopćeno je i da su ispunjena dva od šest obećanja koja je ministar dao poljoprivrednicima na sastanku održanom prošlog petka u Palači *Srbija* s predstavnicima više od 100 udruženja. Kako navode, usvojene su izmjene Odluke o određivanju poljoprivrednih i prehrambenih proi-

Srbija najviše mlijeka, polovicu ukupne količine, uvozi iz Bosne i Hercegovine – ukupno 6.026 tona u 2025. godini, za što smo platili četiri milijuna eura. Slijedi Slovenija, odakle smo uvezli 4.678 tona. Nemasnog mlijeka u prahu 2025. godine uvezli smo 3.750 tona (u vrijednosti 9,3 milijuna eura), zatim 489 tona s većim udjelom masnoće (mm iznad 1,5%) i 10 tona mlijeka u prahu sa šećerom. To je ukupno 4.249 tona. Najviše mlijeka u prahu stiglo nam je iz Bjelorusije (1.350 tona), zatim iz Francuske (1.050 tona) pa iz Poljske (1.000 tona), pokazuje službena statistika.

Proizvođači su napravili bijelu listu mljekara koje otkupljuju samo domaće mlijeko. U Vojvodini su to *Gulmlek* (Stapar, Sombor), *Stado moje* (Mošorin), Mljekara *Maglić* (Bački Maglić), Mljekara *Kulpin* (Kulpin), *Preradović* (Apatin), *Mlekara* (Zrenjanin), *Mlekobel* (Novo Miloševo) i *Select Milk* (Indija).

zvoda za koje se plaća posebna dažbina pri uvozu, čime je režim prelevmana usklađen s dogovorom postignutim s proizvođačima. Prva mjera odnosi se na ukidanje prelevmana za uvoz prasadi iz Europske unije za daljnji tov, što bi, prema obrazloženju Ministarstva, trebalo omogućiti povoljniji uvoz kvalitetnog genetskog materijala i doprinijeti unaprjeđenju proizvodnje svinjskog mesa. Druga mjera odnosi se na zaštitu domaćeg mljekarskog sektora – donesena je odluka o uvođenju prelevmana na mlijeko u prahu koje se koristi u konditorskoj industriji i proizvodnji sladoleda, s ciljem sprječavanja neloyalne konkurencije i osiguravanja ravnopravnijih uvjeta za domaće proizvođače mlijeka.

Ministarstvo zaključuje da se tom mjerom štiti stabilnost tržišta i vrijednost domaće sirovine.

I. U.

Godišnja skupština HLU-a *Croart* iz Subotice

Desetljeće i pol na likovnoj sceni

HLU *Croart* održala je svoju godišnju skupštinu u utorak, 24. veljače, u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća u Subotici. Na sjednici je usvojeno izvješće o radu i financijama udruge u 2025. godini kao i plan i program rada HLU-a *Croart* za 2026. godinu. Kako je na skupštini istaknuto, i u ovoj godini udruga planira organizirati nove sazive dvaju likovnih kolonija – *Stipan Šabić* i *Panon Subotica*. U kontekstu suradnje s drugim udrugama, planira se sudjelovanje članova na kolonijama u Srbiji (Šid, Sonta, Vajska, Lemeš, Martonoš, Sombor) te Hrvatskoj (Lovas, Krapina, Biograd na Moru, Belišće, Vugrovec). Bit će nastavljeno i održavanje jednodnevnih kolonija u suradnji s crkvenim župama i obiteljima, a bit će priređeno i nekoliko, sada već tradi-

cionalnih godišnjih izložaba. Najavljena je i jača potpora članovima za sudjelovanje na žiriranim skupnim izložabama u zemlji i inozemstvu.

HLU *Croart* je krajem siječnja obilježila petnaest godina postojanja i rada. U povodu toga jubileja, a za doprinos radu udruge na skupštini su uručene povelje trima počasnim članovima – **Sándoru Kerekesu**, **Évi Horvat Uzon** i **Katici Seleši**, dok su ostalim članovima uručene zahvalnice.

Predsjednica HLU-a *Croart* **Nela Horvat** istaknula je kako je za desetljeće i pol rada udruga ostavila traga na likovnoj sceni grada ali i šire u regiji, čemu su pridonijele likovne kolonije koje organiziraju ili na kojima sudjeluju.

»Kolonije *Stipan Šabić* i *Panon* su veliki projekti koje smo uspješni pokrenuti, razvijati i održati u ovih petnaest godina, uz aktivnosti u hrvatskoj zajednici u Srbiji, gdje redovito sudjelujemo. Na svakih dvadesetak dana imamo neku aktivnost, važno nam je da udruga bude vidljiva i izvan granica, da se povežemo s tamošnjim umjetnicima i udrugama«, kaže Horvat.

D. B. P.

Izložba Gorana Kujundžića u Baji

Ornamenti inspirirani tradicijom

UKulturnom centru bačkih Hrvata u Baji 12. veljače otvorena je izložba grafika *Likovna tradicija* autora **Gorana Kujundžića**, akademskog slikara-grafičara, doktora umjetnosti i redovitog profesora na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku. Izložba je rezultat suradnje između Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku i Kulturnog centra bačkih Hrvata u Baji.

Goran Kujundžić rođen je 1976. u Subotici, a diplomirao je grafiku na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Temeljni umjetnički medij kojim se izražava je crtež na papiru. U Baji je izložen izbor njegovih radova s tradicijskim motivima, nadahnutim narodnom nošnjom Slavonije i Baranje, vezom na narodnim nošnjama, ornamentom, koji je Kujundžiću temelj, odnosno baza umjetničkog istraživanja.

Izložbu je otvorila dekanica Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku **Emina Berbić Kolar**.

O izloženim radovima govorio je autorov kolega i prijatelj **Marko Šošić**, doktor umjetnosti i izvanredni profesor istoga Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku.

Kujundžić je ovom prigodom zahvalio kolegama i organizatorima te ujedno najavio sljedeću izložbu u Baji u rujnu ove godine na Visokoj školi EJF u Baji.

Izložba je otvorena do 16. ožujka, a može se pogledati radnim danima od 8 do 16 sati.

S. B. / *Hrvatski glasnik*

Dan žena u Bačkom Monoštoru

ŠOKICIN SVIT

ORGANIZOVANA PEŠAČKA POKLON
TURA MONOŠTOROM ZA ŽENE

Nesvakidašnji doživljaj sela iz ženskog ugla

08. mart 2026. | 16h
Mesto polaska - ispred crkve

19H IZLOŽBA RUČNIH RADOVA - KUĆA ČASNIH
SESTARA

PRIJAVE: 063 89 38 128

»Teatar u Kolu« ugostio amatersko kazalište iz Žepča

Epitaf – crna komedija o nedostatku vrijednosti

U okviru projekta »Teatar u Kolu« u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici 21. veljače gostovala je predstava *Epitaf* nastala u produkciji Doma kulture iz Žepča u Bosni i Hercegovini.

Epitaf je crna komedija rađena prema tekstu hrvatske dramatičarke **Dore Delbianco** u režiji banjalučkog redatelja **Novice Bogdanovića** i pod dramsko-pedagoškim nadzorom **Magdalene Barešić**. U središtu priče je više nego neobična, nakaradna obitelj – obitelj ubojica i kriminalaca. S obzirom na to čime se bave, pitanje je po čemu

će ostati upamćeni, odnosno što će glava obitelji, otac Veselin, imati uklesano na svojoj nadgrobnoj ploči? Otuđa i naziv komada. Radnju dodatno dinamiziraju dijalozi unuka Darka s pokojnom bakom kao i iznenadni posjet misterioznog Horacija, također kriminalca.

Po riječima redatelja Novice Bogdanovića, predstava se bavi temama suvremene obitelji, seksizma i nedostatka vrijednosti.

»Priča se može smjestiti u bilo koju balkansku zabit, gdje ljudi imaju nekakve liste i ne vole ništa što je drukčije od njih«, kaže Bogdanović.

U predstavi igraju mladi glumci prve generacije nedavno osnovanog Gradskog kazališta pri Domu kulture Žepče.

»Bilo nam je veliko zadovoljstvo igrati pred divnom publikom i osjetiti istinsku podršku domaćina. Posebnu zahvalnost upućujemo **Marjanu Kišu** – divnom domaćinu čija je srdačnost, susretljivost i energija učinila da se osjećamo kao kod kuće. Radujemo se novim susretima i budućim suradnjama«, poručili su nakon gostovanja iz žepačkog Doma kulture.

D. B. P.

Gostovanje Dramske sekcije HKUD-a *Vladimir Nazor*

Dugme nasmijalo Monoštorce

Dramska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora gostovala je proteklog vikenda u Domu kulture u Monoštoru s komedijom *Dugme*. Predstava je rađena prema jednočinki **Branislava Nušića** *Dugme*, a u režiji i adaptaciji **Marije Šeremešić**. Predstava govori o neplaniranim događajima koji se odvijaju tijekom jedne naizgled obične večere. Neočekivane situacije i simpatični likovi zabavili su publiku u monoštorskom Domu kulture.

Osim u Somboru, *Dugme* je igrano u Sivcu, Sinju, Pačetinu, Županji, Ivanu Zelini. Kako kaže redateljica Marija Šeremešić, gostovanje u Monoštoru bilo je generalna proba za XXXI. Dane hrvatskog pučkog teatra u Hercegovcu koji će biti održani za vikend, 27. i 28. veljače.

Z. V.

Predstavljena knjiga *Miljokaz vlastitosti* Katarine Čeliković

Poezija jezika i duhovne tematike

U subotičkoj Gradskoj knjižnici prošloga je tjedna, 19. veljače, predstavljena knjiga pjesama *Miljokaz vlastitosti*, pjesnički prvijenac **Katarine Čeliković**. U ime nakladnika – Hrvatske čitaonice Subotica, nazočne je pozdravila predsjednica te udruge **Bernadica Ivanković** dok su o knjizi govorili recenzent **Mirko Ćurić** i urednik **Mirko Kopunović**.

Kako je ovom prigodom istaknuto, miljokaz je oznaka na prometnicama i na križanjima koja pokazuje udaljenost između mjesta, a može se tumačiti i kao važna točka ili događaj u projektu. Ovom knjigom pjesama autorica je željela pokazati vlastite miljokaze, »ono što joj je važno, što želi poslati svijetu«.

Riječ i jezik

Recenzent Mirko Ćurić ocijenio je kako se Čeliković ovom zbirkom uspisala u nekoliko odvojaka hrvatske književnosti, ali poglavito među pjesnike i pjesnikinje iskustava jezika te među pjesnikinje religiozne, odnosno kršćanske – katoličke tematike.

Kako je dodao, iako je podrijetlom iz okolice Varaždina, njezina se lirika oslanja na tradiciju pjesništva subotičkog književnoga kruga bunjevačkih Hrvata, koje, među ostalim, odlikuje jezgrovitost jezika i melankolično raspoloženje. Čeliković je, po njegovim riječima, uspjela stvoriti svoj pjesnički svijet, poeziju koja se bavi riječju i jezikom.

»Katarina Čeliković, u to nema sumnje, poznaje pjesnički zanat i važnost svake napisane riječi, zato se njima koristi oprezno i šalje jasne pjesničke poruke. Poruke

vlastitosti i poruke kako zlatni miljokaz nije nemoguće pronaći. Samo, kako ga sačuvati od ponovnog propadanja i zaborava?«, poručio je Ćurić.

Ljudi – miljokazi

Čeliković pjesme piše još od mladalačke dobi, a objavljivala ih je u periodici te panorami suvremene duhovne lirike Hrvata u Vojvodini *Odsjaji ljubavi* iz 2015. godine.

»Katarina je shvatila, možda je bolje reći odlučila, da se njezine riječi moraju nekome reći. Netko ih mora čuti. Netko saslušati. Netko tko će ih razumjeti. Da riječi tek onda riječima postaju. Tako su njezini miljokazi postali knjiga. U poetskoj knjizi *Miljokazi vlastitosti* prikazane su nam pjesme pisane slobodnim stihom, no ponegdje su stihovi u rimama nam predočeni. Njezin stih nije zatvoren. Čitljiv je, razumljiv i misao se autorice lako prati«, naveo je urednik knjige Mirko Kopunović.

Na kraju večeri Čeliković se zahvalila svima koji su joj pomogli oko objavljivanja knjige.

»Kao što je **Andrić** imao znakove pokraj puta, tako sam ja imala svoje miljokaze, a to su bili ljudi koji su bili tu, i u teškim i u dobrim vremenima«, kazala je ona.

Poeziju iz zbirke kazivali su recitatori Hrvatske čitaonice **Bernadica Vojnić Mijatov**, **Filip Čeliković**, **Marija Kovač**, **Marijan Rukavina** i **Marija Magdalena Huska**.

Knjiga *Miljokaz vlastitosti* objavljena je uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

D. B. P.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21, 62/23 i 91/25) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

Urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju višeporodičnog stambenog objekta na k. p. br. 1992 i 1993 K. O. Stari grad u Subotici

(naručilac projekta – Izgradnja DaKriso, d.o.o. Subotica)

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21, 62/23 i 91/25) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019 i 47/2025), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju prodajnog centra građevinskog materijala i opreme »HORNBAACH« na k. p. 26275/1 K. O. Novi grad, ugao Segedinske ceste i Ulice Đorđa Natoševića u Subotici, s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije

(naručilac projekta – NC PROPERTIES, d.o.o. Beograd)

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21, 62/23 i 91/25) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

Urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za potrebe rekonstrukcije, dogradnje i prenamjene stambeno-poslovnog objekta u dom za smještaj učenika Gimnazije *Dezso Kosztlányi* na k. p. br. 3668 K. O. Stari grad u Tolstojevoj ulici br. 17 u Subotici

(naručilac projekta – Gimnazija za nadarene učenike *Dezso Kosztlányi*, Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 6. do 12. ožujka 2026., svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 6. do 12. ožujka 2026.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Laura Márton Bence.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 6. do 12. ožujka 2026., svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt može se pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je KUBARCH d.o.o. Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 6. do 12. ožujka 2026. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Laura Márton Bence.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 6. do 12. ožujka 2026., svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt može se pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 6. do 12. ožujka 2026.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Laura Márton Bence.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

HGU „Festival bunjevački pisama“

Jo Lajoša 4/a 24000 Subotica

Telefon: +381(0)63/80-87-836

e-mail: hgu.fbp@gmail.com

PIB: 106434484

Matični broj: 28003838

Tekući račun: 205-153399-59

Devizni račun: RS35205007080003304524

SWIFT-BIC: KOBRRSBG

NATJEČAJ

Za skladbe koje će se izvesti na
26. FESTIVALU BUNJEVAČKI PISAMA
Festival će biti održan 27.09.2026. u Subotici

Temeljna svrha ovoga festivala je promocija i popularizacija nove bunjevačke pisme i poticaj svima, a osobito mladima kako bi sami pridonijeli očuvanju i unapređenju kulturne baštine svoga roda i naroda.

PROPOZICIJE NATJEČAJA:

1. Tekst i glazba trebaju predstavljati život i običaje bačkih Bunjevaca – Hrvata;
2. Tekst pjesme mora biti pisan ikavicom ili ijekavicom;
3. Pjesma može imati 3 ili 4 strofe;
4. Dužina pjesme je od 3 do 5 minuta;
5. Note (melodija, akordi) i tekst treba dostaviti u PDF obrascu;
6. Uz tekst i melodiju obvezno dostaviti i demo snimku (WAV);
7. Radovi prethodno ne smiju biti izvođeni (premijerno izvođenje);
8. Jedan autor može dostaviti najviše 3 skladbe;
9. Primljeni radovi se ne vraćaju;
10. Radovi se šalju putem maila na hgu.fbp@gmail.com s naznakom: ZA 26. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA
11. Nakon odabira najboljih radova, stručna komisija će autore izvijestiti o rezultatima;
12. Festival se organizira isključivo na volonterskim principima, te se radovi neće honorirati;
13. Autor skladbe koja je odabrana za izvedbu na festivalu samim njezinim slanjem daje svoj neopozivi pristanak da se skladba studijski snimi, izda na nosaču zvuka, video zapisu radi popularizacije festivala i objavi putem društvenih mreža.

Natječaj je otvoren *od dana objavljivanja do 31.5.2026.*

Skladbe slati na mail adresu:

hgu.fbp@gmail.com

s naznakom: ZA 26. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA

Živi križni put kod franjevaca

Kako bi vjernici imali slikoviti prikaz i dublje proživjeli Isusovu patnju i muku koju je podnio na križu, župljani župe Uznesenja Blažene Djevice Marije s

Bikova izveli su *živi križni put* 22. veljače u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila Arkandela u Subotici.

Umjesto uobičajene pobožnosti Križnoga puta, djeca, mladi, pa i cijele obitelji, bili su u ulozi vojnika, velikih svećenika, svjetine, Pilata, Veronike, Šimuna, te Isusa i Njegovе Majke Marije. Odličnom glumom i kostimima koji su sličili odjeći iz Isusovog vremena uprizarili su 14 postaja korizmene pobožnosti Križnog puta. Župljani s Bikova predvođeni su župnikom vlč. **Dominikom Ralbovskim** i s. **Kristinom Ralbovski**, koji su također uključeni, bilo glumom ili pjevanjem u ovom prikazu Isusove muke.

Dolaskom vlč. Dominika u ovu župu, u aktivnosti župe uključili su se brojni vjernici, a prikaz *živog križnog puta* je samo potvrda toga.

Ž. V.
foto: Dražen Prčić

Požar u župi u Đurđinu

Utorak, 24. veljače, u popodnevним satima krovšte na župnoj kući župe sv. Josipa Radnika u Đurđinu zahvatio je požar. Požar je brzo lokaliziran i zahvaljujući mještanima i vatrogasnim potrojbama Subotice i Bajmaka na vrijeme saniran. Po riječima tamošnjeg župnika preč. **Daniela Katačića**, točan uzrok se ne zna.

»Pregledom instalacija utvrđeno je da je sve u redu. Također, nema znakova da se dimnjak zapalio. Pretpostavka je da je varnica/

žerava iz dimnjaka silinom jakog vjetroa izvučena kroz dimnjak i nošena zrakom ostala zaglavljena na samom špicu krova na zabatu kuće te je odatle krenula vatra. Druga mogućnost je ako je pod silinom vjetroa došlo do trenja žica na banderi, da su se stvorile varnice koje su vjetrom nošene zaglavile na isto mjesto. Sve je u kući pregledano i ispravno, i dimnjak je nov i dobar. Definitivno je da je požar došao iz vana. Štete ima, ali Bogu hvala ne onoliko koliko

je moglo biti«, kaže preč. Katačić, koji je, kako je naglasio, zahvalan svim župljanima i mještanima koji su brzo došli pomoći i odradili junački posao.

Ž. V.
Foto: Facebook župe sv. Josipa Radnika

Sanirana vrata novosadske katedrale

Stručna služba Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture okončala je radove na sanaciji vrata crkve Imena Marijinog u Novom Sadu, oštećenih uslijed požara koji se dogodio 8. siječnja ove godine. Nakon što su bočna vrata vraćena i montirana, katoličku crkvu u središtu Novog Sada obišli su

gradonačelnik **Žarko Mićin**, predsjednica Pokrajinske vlade **Maja Gojković**, direktor Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture **Vladimir Kubet** i direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture Grada Novog Sada **Dalibor Rožić**, uz nazočnost tamošnjeg župnika mons. **Attila Zselléra**.

Rekonstrukcija je obuhvatala zamjenu dvije oštećene daske u zoni preklapne lajsne, zamjenu nagorjele daske i dvije nagorjele parapetne ploče, ponavljanje unutrašnjeg laka, izradu nove vanjske preklapne lajsne i restauraciju originalnih metalnih okova.

Foto: grad Novi Sad

Zaručnički tečaj

Zaručnički tečaj – priprava za brak za sve one koji se namjeravaju vjenčati ove godine na teritoriju Grada Subotice i šire okolice započinje 9. ožujka i traje do 13. ožujka u vjeronaučnoj dvorani u Harambašićevoj 7, s početkom u 19.30 sati. Svi koji namjeravaju sudjelovati trebaju se prijaviti u župnom uredu na istoj adresi.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Duhovni rast u korizmi

U našem korizmenom hodu stigli smo već do druge nedjelje. Donijete su odluke, učinjeni prvi koraci u pripravi za Uskrs. Netko se odrekao kave, netko cigara, svatko je odabrao nešto što voli kako bi se žrtvovao iz ljubavi prema Kristu. No, većina planira kako će nakon Uskrsa nastaviti po starom. Nije li takva naša žrtva suviše banalna? Nije li ne piti kavu kroz jednu korizmu suviše mala žrtva spram onoga što je Gospodin za nas učinio i na koncu: čini li nas odricanje od kave kroz nekoliko tjedana drukčijima? Lijepo je odreći se nečega iz ljubavi prema Gospodinu, dobro je postiti, ali ukoliko nas to ne mijenja, ne doprinosi našem duhovnom rastu, to je nepotrebno tlačenje, te kao takvo neće donijeti ploda.

Korizma je vrijeme koje trebamo iskoristiti za svoj duhovni rast, a koje nas pobožnostima i ozračjem podsjeća na veliku Kristovu žrtvu koju je podnio za naše spasenje. Učinio je to potaknut ljubavlju prema čovjeku, a na čovjeku je da uzvрати koliko je u njegovoj moći. Ovo vrijeme nas upravo na to potiče, da ljubimo Boga i mijenjamo se iz ljubavi prema njemu. On i u onome što od nas traži gleda naše dobro, jer je on savršen, te ljubi savršeno; u njegovoj ljubavi nema sebičnosti, kao u čovjekovoj. Zato ni jedno odricanje, niti jedna teškoća koju radi njega trebamo podnijeti, nisu tu da bi nas mučio ili da bi on imao neke koristi. To je sve radi našeg duhovnog rasta i naše vječne radosti.

Abrahamova vjera

Druga korizmena nedjelja podsjeća nas na Abrahama. Bog traži od njega da napusti svoju zemlju, svoj dom, i ode u zemlju koju će mu pokazati. Bog iskušava Abrahamovu poslušnost, ali mu i govori o blagoslovu koji će primiti ako posluša. Čitamo da veliko dobro Bog priprema za Abrahamovu poslušnost. Iako je mogao

odbaciti Božju ponudu i ostati u sigurnosti svoga doma, on radi Boga ostavlja sve što je imao te kreće poslušati Božju riječ.

Iako su ga ponekad mučile sumnje, iako je nailazio na teškoće, on je ostajao vjeran i Bogu poslušao. Odbacio je staro radi novog koje mu je Gospodin ponudio. U tome nam je uzor koji trebamo slijediti, odbaciti staro da bismo mogli ići za Bogom. I od nas Bog traži isto, samo se mi bojimo krenuti njegovim putem, jer bi to značilo odbaciti sigurnost koju sada poznajemo, zakoračiti u nepoznato. A čovjek želi biti ušuškani u sigurno okruženje, u predvidivo. A slijediti Krista znači iskoračiti iz te sigurnosti, znači prigrliti križ i hodati za njim s vjerom.

Iskoračiti iz svakodnevnog

I Pavao je učinio što je učinio Abraham: napustio svoj dotadašnji život i započeo sasvim novi, kao Kristov učenik i širitelj Radosne vijesti. I zlopatio se, kako kaže, jer nije bilo lako biti navjestitelj Evanđelja, ali njega nije pokretalo ništa ovozemaljsko, nego Nebo.

Neka i nas ovu korizmu pokrene ljubav prema Bogu i pogled uprt u Nebo. Nemojmo rast u vjeri svoditi na sitna odricanja koja u konačnici ne donose nikakve rezultate. Iskoračimo iz svoje svakodnevne rutine, posvjedočimo Krista izvan zidova svoga doma i svoje crkve. Svatko od nas zna što Gospodin od njega očekuje, ali se ne usudi to učiniti, jer tko zna što ga tada čeka. Nije lako poslušati Božji glas, ali i psalmist poručuje:

Evo, oko je Gospodnje nad onima koji ga se boje,

nad onima koji se uzdaju u milost njegovu:

da im od smrti život spasi,

da ih hrani u danima gladi.

Koliko ga slušamo, toliko vjerujemo, toliko se u njega pouzdajemo. A on nikad ne napušta onoga tko s pouzdanjem njegovim hodi stazama.

Kapela na Zapadnom groblju u Temerinu

Kapelu na groblju podigao Hrvat

*Zapadno groblje krase skladna gotička grobljanska kapela, koju je dala sagraditi obitelj Popović, kako je i naznačeno na posvetnoj ploči ponad ulaznih vrata. Kako navodi povjesničar i publicist Károly Ökrész u svojoj knjizi *Lelke üdvére állította... (Temerini keresztek)*, Karlo Popović je bio Hrvat, rođen u Požegi 30. ožujka 1829.*

Temerin ima dva katolička i jedno pravoslavno groblje. Tradicionalna podjela ove varoši na istočni i zapadni dio, čija je središnja os Novosadska ulica, određuje i vječno počivalište većinski katoličkog, središnjeg i sjevernog dijela. Tako oni koji su nastanjeni istočno od Novosadske bivaju pokopani mahom na Istočnom groblju, a oni koji su zapadno na Zapadnom, iz kojeg je ogradom izdvojeno Židovsko groblje, a u jednom kutu i Nazarensko.

Tko je bio Karlo Popović?

Zapadno groblje krase skladna gotička grobljanska kapela, koju je dala sagraditi obitelj Popović, kako je i naznačeno na posvetnoj ploči ponad ulaznih vrata. Kako navodi povjesničar i publicist **Károly Ökrész** u svojoj knjizi *Lelke üdvére állította... (Temerini keresztek)*, **Karlo Popović** je bio Hrvat, rođen u Požegi 30. ožujka 1829. godine. Njegova supruga, Novosađanka **Johanna Hudecz Kanay**, rođena je 24. ožujka 1832. U temerinskoj matici umrlih navedeno je Popovićevo zanimanje kao »kapitalist«. Bračni par Popović nije imao djece. Usvojili su djevojčicu **Julijanu Lemić**, koju su kao mladu udali za **Gyulu Puskása**. Bračni par je tražio da kapelu blagoslovi prepošt **Róbert Zittl**, nekadašnji župnik, koji je tada već bio u mirovini u Kalači. On je u listopadu 1895. došao u Temerin i blagoslovio ovu skladnu bogoslužnu građevinu, čija je kapa zvonika pokrivena keramikom *zsolnay*. Julijana Puskás Lemić 1960. godine kapelu je ostavila Crkvi. Prigodom potpisivanja ugovora koji je to regulirao, tadašnji subotički biskup **Matiša Zvekanović** od srca se zahvalio na daru i kazao: »U kapeli će se moliti puno dobrih duša i u svojim se molitvama sjećati

one koja ju je darovala, a Katolička crkva će Vas ubrajati u dobročinitelje i neće zaboraviti Vašu gestu«. Nakon smrti Puskás Lemić, njezini nasljednici su dopustili da kapelu za potrebe sprovoda koristi cijela temerinska katolička zajednica.

Na Zapadnom groblju, uz dominaciju grobnica katolika Mađara, postoji i znatno manji broj onih u kojima su sahranjeni Hrvati. Oni nose prezimena: Gajšak, Gromilić, Grozdanić, Jaklić, Kerčević, Lovre, Mađar, Marković, Martinović, Mikulinac, Pavić, Stanušić, Štivić, Torbarina

i Zlatonić, dok su na Istočnom vidljive grobnice osoba iz obitelji hrvatskoga podrijetla: Dasović, Dražić, Jurakić, Lulić (dvije), Pekar i Polak. Na samom ulazu u groblje, koje odnedavno krasi i suvremena mrtvačnica, nalazi se i popis onih stanovnika Temerina, Mađara, koji su stradali kao žrtve krvave odmazde poslijeratnih vlasti, a među njima je i ime jednog Hrvata, **Ivana Martinovića**.

U vjeri pripadnika nazarenske kršćanske zajednice pripadnost narodu ima značenje i mjesto daleko perifernije no što je to slučaj kod ovdašnjih dominantnih vjerskih skupina, no u Temerinu se zapaža slučaj koji nije rijedak među nazarenima u Vojvodini, koji su mahom Srbi. Najviše grobova na nazarenskom dijelu Zapadnog groblja, šest, pripada članovima obitelji **Kmetović**, hrvatskoga podrijetla, a postoji mogućnost da su njihovi preci i iz skupine bunjevačkih Hrvata.

Potpora i osnaživanje

Vremenski iskorak u temerinsku sadašnjost dočarava **Milan Satmari**, »domaći« Hrvat, koji kaže kako su se Hrvati u velikoj mjeri asimilirali s ovdašnjim dominantnim stanovništvom, bilo mađarskim bilo srpskim. Od osoba koje zna, Hrvata Temerinaca koji dolaze na misu, navodi **Petra Vukadina** koji živi u nacionalno mješovitom braku sa suprugom Mađaricom. Imaju troje djece. Petar je podrijetlom iz Bosne – njegov je otac iz Donjeg Vakufa, a majka iz Velike Kladuše.

»Misu na hrvatskom jeziku, na koju smo vrlo ponosni, u župnoj crkvi sv. Rozalije služi župnik **Tibor Szöllösi** svakog posljednjeg petka u mjesecu. Bude nas desetak, a u skorije vrijeme ni toliko, zbog toga što su stariji župljani koji su redovito dolazili, umrli. Od mladih obitelji nema nikoga. Nacionalno mješoviti brakovi uvjetovali su to da su se Hrvati na neki način izgubili ili pasivizirali. Pojave se, dolaze neko vrijeme, a onda prestanu dolaziti na misu, jedino mjesto našega okupljanja. Jedna obitelj iz susjednog Siriga dolazila je nekoliko puta, no sada je ne viđamo«, kaže Milan, prisjećajući se da je mjesečne mise na hrvatskom počeo služiti pokojni župnik **László Szungyi** 2000. godine. Do tada se na hrvatskom misilo samo na Božić i Uskrs.

Milanov otac **Josip** je temerinski Mađar, a majka **Božana**, rođ. **Grabarević**, čiji je identitet preuzeo, je Hrvatica podrijetlom s Banovine, iz okolice Dvora na Uni. Pokojna baka **Katarina Knežević** s dvije kćerke se doselila u Temerin, budući da su tu, u Starom Đurđevu (južni dio Temerina naseljen uglavnom Srbima) u to vrijeme dijeljeni placevi za izgradnju kuća. Baka Katarina je ondje i sahranjena. Milanova supruga **Zoja Gojani Satmari** je albanskog podrijetla. Njezini roditelji su Albanci s Kosova.

»S hrvatskom vjerskom kulturom povezuje me odgoj. Nas četvero braće i sestara majka je vodila na mise u franjevačku crkvu u Zemunu, gdje smo ministrirali, pomagali crkvi i svirali na misama. Ja sam svirala na misama u raznim katoličkim crkvama u Beogradu, najviše u Zemunu i Surčinu. Po dolasku u Temerin, budući da je onih koji pohađaju misu na hrvatskom vrlo malo, osjeća-

la sam veliku prazninu. Iako je sada malo bolje, osjeća se potreba za potporom i osnaženjem. Ove ćemo godine imati i prvopričesnike i krizmanike Hrvate.«

Temerinski Hrvati posebno su ponosni na činjenicu da se hodočasnička misa na hrvatskom slavi i na Lurdsku Gospu, 11. veljače, i to u »milenijskoj« crkvi posvećenoj njoj koja je 2000. godine sagrađena u sjevernom kraju Temerina, Telepu. Ističu, doduše, da ih pojačavaju toga dana Surčinci, s kojima su se posebno povezali i koji redovito hodočaste u većem broju, uz manji broj vjernika Hrvata iz Futoga i Novog Sada.

Prema posljednjem popisu, u Temerinu živi 0,54% Hrvata, tako se izjasnilo 98 osoba. U svim poslijeratnim popisima do 2002. Hrvata je bilo oko stotinu, no 2002. ipak najviše – 137. Udio im nikada nije prešao 1% ukupnog broja stanovnika ovog mjesta.

Marko Tucakov

Hrvatska riječ, broj 56, 27. veljače 2004.

Nada u ujedinjenje

Nakon što su stranke nacionalnih manjina u Srbiji izgubile »bitku« za ulazak u najvažnije zakonodavno tijelo – republički parlament – predstoji im ipak mogućnost sudjelovanja u vlasti na nižim razinama odlučivanja u pokrajinskom parlamentu i u pojedinim lokalnim parlamentima u sredinama gdje pripadnici nacionalnih manjina žive u većem broju. Hoće li hrvatska manjina imati svoje političke predstavnike i u kojem broju na ovim razinama, ovisi i od toga hoće li se u sljedećem izbornom ciklusu na izbornim listama pojavljivati dvije suprotstavljene hrvatske stranke ili će postojati jedna stranka s jasnim programom i ciljevima, koja će moći privući glasove birača. Čelništva dviju stranaka koje su utemeljene radi zastupanja interesa Hrvata u Vojvodini, odnosno Srbiji, usuglasila su se oko ujedinjenja i izradila Deklaraciju o ujedinjenju. Na izaslanicima izborne skupštine je da odlučuje hoće li ona postati realnost.

(Jasminka Dulić)

Potrebno je prevazići mržnju

Promocija Društva srpsko-hrvatskog prijateljstva održana je u Petrovaradinu 19. veljače, a otvorio ju je jedan od osnivača Društva, pokrajinski zastupnik *Đorđe Subotić*, koji je istakao potrebu da se ova dva naroda međusobno uvažavaju, te je govorio o neophodnosti tolerancije na ovim prostorima, posebice u Vojvodini zbog njene etničke šarolikosti. Također je govorio o hrvatskim institucijama u Vojvodini, kao i o srpskim u Hrvatskoj. Većina čitatelja vjerojatno nije upoznata s time kako ovakvo Društvo uopće postoji, ako znamo kakvi su odnosi između Hrvata i Srba

bili u novijoj povijesti, kao i kroz to što su Hrvati u Vojvodini sve prolazili od početka devedesetih, a posebice u Srijemu. Ali, uistinu postoji. Sjedište Društva je u Čelarevu, Općina Bačka Palanka. Predsjednik je *Zdravko Marjanović*, a uz njega i *Đorđa Subotića* među osnivačima je i predsjednik HNV-a *Josip Ivanović*. Osnivačka skupština Društva održana je 15. veljače prošle godine u Bačkoj Palanci, ali kako se u to vrijeme SRJ transformirala u Državnu Zajednicu Srbije i Crne Gore, Društvo tada nije registrirano. Poslije više mjeseci ono je konačno registrirano 9. listopada 2003. godine. Od deset osnivača njih četvero je iz Subotice, troje iz Novog Sada, dvoje iz Bačke Palanke i jedan iz Niša.

(Igor Kušeta)

Prvi »Hrckov« dječji maskenbal

U petak 20. veljače u svečanoj sali HKC »Bunjevačko kolo« upriličen je, u organizaciji NIU »Hrvatska riječ« i učiteljica u razredima s nastavom na hrvatskom jeziku, prvi »Hrckov« dječji maskenbal na kojemu je nazočilo blizu tri stotine šarolikih malenih maškara u pratnji njihovih roditelja. Budući da je »Hrckov« prvi dječji list na hrvatskom jeziku u SCG, te da je izuzetno primljen kod najmlađih čitatelja Hrvatske riječi, bilo je posve normalno da »zajednički prijatelj« pozove svoje drage uzvanike da se u vremenu pokladnih svečanosti skupa provede i izaberu najbolje maske. U posve neformalnom ozračju, na čemu se od početka, u organizaciji cijelog projekta inzistiralo, u defileu raznovrsnih i maštovitih maski sudjelovala su djeca iz osnovnih škola koja imaju razrede na hrvatskom jeziku, ali i učenici iz drugih škola koji su poželjeli pridružiti se ovoj nesvakidašnjoj dječjoj svečanosti. Maskenbal su svojim dolaskom uveličala i djeca iz Bačkog Monoštora, koja su također nastupila na natjecateljskoj pozornici. U prvom dijelu programa, poslije pozdravnih riječi urednice »Hrcka« *Ivane Petrekanić*, zahvaljujući uvijek vrijednim i agilnim učiteljicama, upriličen je kraći glazbeno-scenski program u kojem su mališani glumili, recitali i pjevali uz glazbenu pratnju učiteljice *Ane Čavrgov*, *Nele Skenderović* i *Roberta G. Tillya*. No, vremenom napetost među maškarama je sve više rasla, jer se bližio kulminacijski trenutak cijele priredbe – izbor najboljih maškara. Zahvaljujući sponzorima ove lijepe manifestacije, osigurane su prigodne nagrade. Nažalost, i pokraj silnog truda i želje za uspjehom svih mališana koji su se cijelog tjedna pripremali za nastup na »Hrckovom maskenbalu«, nagrade za maškare nisu mogli dobiti baš svi.

(H. R.)

Drugi ciklus trening seminara za mlade

Pravo na građansku inicijativu

Uz podršku Vijeća Europe i Švicarske agencije za razvoj, agencija lokalne demokratije u Subotici je 19.-22. veljače otpočela je s realizacijom drugog ciklusa trening seminara namijenjenog mladim aktivistima i članovima političkih i nevladinih organizacija koje djeluju u općini. Seminar je edukativnog karaktera i sastojao se iz teorijskog dijela, interaktivnih radionica i dvije tematske rasprave (okrugla stola) u organizaciji samih sudionika.

Osnovne tematske oblasti koje su se obrađivale u teorijskom dijelu odnosile su se na političke stranke, principe političkog pluralizma, političke stranke i institucije multietničkog društva, principe organizacije civilnog društva, vladavina prava i demokratske institucije, principe decentralizacije, regionalizacije, komparativna iskustva, i sistem lokalne samouprave.

Govoreći o pravu na građansku inicijativu kao osnovnom ljudskom pravu, prof. dr. *Marijana Pajvančić* je istakla veliku važnost pravilnog korištenja ovoga prava.

Gradani često griješe prilikom korištenja ovoga prava to se najčešće oslikava kod raznih peticija gdje građani sakupljaju potpise bez prethodne ovjere prijedloga. Vrlo je važno poštovati proceduru jer tada postoje i mehanizmi odgovornosti istakla je prof. Pajvančić.

O brojnim problemima vezanim uz ekonomsko stanje naše zemlje koja broji oko milijun nezaposlenih te veliki broj latentno nezaposlenih govorio je prof. dr.

Mihály Szecsei koji je istaknuo veliku važnost Koridora 10 za našu regiju jer će se po nekim procjenama samo u našoj regiji uposliti oko 10.000 radnika dok bi se u logistici (željeznica, usluge i dr.) moglo otvoriti oko 2.000 novih radnih mjesta.

Svoja iskustva vezana za održivi razvoj u kompariranju svjetskih iskustava izložila je mr. *Olga Mavrić* dok se mladim političarima predstavio i dr. *Đurđo Radović* govoreći o političkom aspektu situacije u našoj zemlji kroz prizmu postojećih partija te (ne)razumijevanju istih.

Posljednjeg dana seminara gost okruglog stola mladih je bio potpredsjednik SO Bečež *József Farga*, koji je govorio o problemima lokalnih jedinice te o stanju u njihovim Općini glede privrednog razvoja i strateškog planiranja.

Na skup se odazvao veliki broj mladih i to iz DSS, DS, G17, SVM, VU, LSV, te predstavnici iz NVO iz Novog Sada.

L. S.

Ekskurzija u Beogradu

Generacija učenika Osnovne škole *Ivan Goran Kovačić* iz Sonte, rođena 1946., krenula je na ekskurziju u Beograd u proljeće 1961. godine. To je bila kruna njihovog osmogodišnjeg školovanja. Tada je bilo dva razreda s preko četrdeset učenika u svakom, ali nisu svi bili u mogućnosti ići pa tako nisu doživjeli čari ovog putovanja.

Učitelji su pripremali djecu za put jer mnogi od njih nisu još bili nigdje izvan Sonte. Jedan od njih između ostalog je savjetovao djecu da ne jure i da naročito paze na staklene, velike izloge poput staklenih zidova. Bilo je to na mjestu jer djeca to uglavnom nisu vidjela.

Pod vodstvom nastavnika **Joze Poturice** (1932. – 2021.) i **Veljka Ivoševića** (1931. – 1990.) krenulo se već u tri sata ujutro. Putnički vlak ukrcao je putnike sa sončanskog kolodvora pa preko Novog Sada do Beograda. Sve ekskurzije prolaze skoro isto: u iščekivanju, radosti i pjevanju pa je i ovo putovanje tako proteklo.

U Beograd su stigli rano prije podne.

Odmah su posjetili zoo-vrt, gdje ih je oduševilo mnoštvo raznovrsnih životinja od kojih su majmuni bili najatraktivniji, ali veliki bijeli medvjed izazvao je ogromno oduševljenje koje se još pamti. Na tren bismo mi s ovog stajališta trebali zaroniti u vrijeme kada u selu nije bilo tv aparata, kada su se vijesti najviše pratile preko uličnih mikrofona (razglasa) s električnih stupova po selu. Cjelokupna škola mogla je gledati tv u školskoj čitaonici tek sredinom šezdesetih godina XX. stoljeća. Radio aparati su također bili rijetkost. Do knjiga se teško dolazilo.

Dan je protekao u otkrivanju prijestolnice. Nisu se morali zadržavati oko jela, jer je svatko u svojoj torbi nosio hranu i vodu pa tko je kada bio gladan, tada je i jeo, onako usput. Posjetili su **Meštrovićev** spomenik *Pobednik* na Kalemegdanu, prošli Balkanskom ulicom, posjetili Narodni muzej i Muzej Nikole Tesle ispred kojega je snimljena ova fotografija. Čuva se u obitelji **S. Silađeva** (r. 1946., na snimci stoji u prvom redu, sedmi i izviruje iz reda). Posjetili su i jedno kino. Nakon predstave bili su umorni i kad su nastavnici prebrojili učenike, jedan je nedostajao. Jedna **Kata**. Kako nisu bili sigurni je li Kata ušla u kino ili nije, razmislili su se dvoje po dvoje oko kina tražeći je okolo. Oni koji su se vratili u kino pronašli su Katu kako mirno spava uz prozorsku zavjesu.

Navečer su gledali, prvi put u životu, operu. Na programu u Narodnom pozorištu bio je **Mozartov Figarov pir**. U glavnim ulogama bili su prvaci beogradske opere, sopran **Radmila Bakočević** (r. 1933.) i bas **Miroslav Čangalović** (1921. – 1999.). Nesviknuti na klasičnu glazbu ipak su bili oduševljeni operom. Opera je završila taman kad je trebalo krenuti doma.

Noć je duboko zakoračila u Beograd, a osmaši su blaženo pozaspavali u vlaku za Sontu, slatko umorni od novih saznanja. Veliki broj ove djece, kao i oba spomenuta učitelja, više nisu na životu. Oni koji su živi duboko su zagazili u osamdesetu, ali su još u stanju sjetiti se *Figarovog pira* i drugih »čuda« u Beogradu 1961. godine.

Ruža Silađev

Obilježen Međunarodni dan materinskoga jezika

Međunarodni dan materinskoga jezika obilježen je 21. veljače diljem svijeta te u školama i vrtićima u kojima se nastava odvija na hrvatskom jeziku ili se izučava izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture.

Otkad se i s kojim ciljem obilježava?

Osnovni cilj obilježavanja ovoga dana jest promicanje jezične raznolikosti, kulturne baštine i prava svakog naroda na uporabu vlastitoga jezika. Ovaj je dan 1999. godine proglasio UNESCO, u spomen na

bangladeške studente koji su 1952. godine izgubili živote boreći se za pravo na svoj materinski jezik.

Zašto je važan materinski jezik?

To je prvi jezik koji naučimo govoriti i na njemu učimo izražavati emocije, razmišljati i komunicirati s drugima oko sebe. On je temelj osobnog i kulturnog identiteta, ali i važan dio nematerijalne kulturne baštine svakog naroda. Prema podacima UNESCO-a, u svijetu se govori više od 7.000 jezika, no mnogi su ugroženi i prijeti im nestanak. Svakim izgubljenim jezikom nestaje i dio kulturne povijesti, tradicije i specifičnog pogleda na svijet.

Hrvatski jezik dio identiteta

Za govornike hrvatskog jezika ovaj je dan prilika za podsjetnik na važnost njegovanja standardnog jezika, ali i dijalekata i lokalnih govora koji čine bogatstvo je-

zične raznolikosti. Stoga, uz standardni hrvatski jezik koji učite u školama, čuvajte i učite svoju šokačku i/ili bunjevačku ikavicu.

Važno je znati

Međunarodni dan materinskog jezika potiče toleranciju, razumijevanje i poštivanje različitosti. Obilježavanjem ovog dana podsjećamo se koliko je važno čuvati, razvijati i s ponosom koristiti svoj materinski jezik u obitelji, školi, medijima i javnom prostoru. Ovo je ujedno i podsjetnik koliko je važno obrazovati se na svom materinskom jeziku, bilo da ste u vrtiću ili osnovnoj školi.

Priredila: Ž. V.

Knjižničari u razmjeni ponovno u Subotici

Gradska knjižnica Subotica 20. veljače bila je mjesto susreta knjižničara iz triju zemalja u sklopu programa *Knjižničari u razmjeni*. U goste su stigli knjižničari iz Gradske knjižnice Beli Manastir (Hrvatska) i Gradske knjižnice i Kulturnog centra *Jenő Mohácsi* iz Mohača (Mađarska).

Susret je protekao u vedrom i kreativnom ozračju, uz aktivnosti posvećene fašniku i maskenbalu. Programi su održani u osnovnim školama *Ivan Goran Kovačić*, gdje se nastava odvija na mađarskom jeziku, i

Matko Vuković, na hrvatskom jeziku, a učenici su rado sudjelovali u pripremljenim sadržajima.

Tijekom dvije radionice **Zrinka** i **Zsolt**, knjižničari iz Belog Manastira, družili su se učenicima od 1. do 4. razreda Osnovne škole *Matko Vuković* koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku. Program je bio vrlo zanimljiv i zabavan: pogađale su se bajke na temelju zadane riječi, pantomimom su se predstavljali likovi s maskenbala, izvlačili su se tajanstveni predmeti iz vrećice kao asocijacije na pročitane bajke, učenici su poslušali *naopaku* bajku o Ivici i Marici i drugo. Program je završio u veselom tonu, kroz ples i uz slatko iznenađenje za najmlađe sudionike.

Suradnja knjižničara nastavlja se i u narednim mjesecima, a sljedeći susret planiran je u Hrvatskoj.

B. I.

Too
Tóth optika

DR. TÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potrebna konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici.
Kontakt telefon: 061/6767041.

Natječaji za prijem osoblja u zdravstvu

Opća bolnica Subotica i Dom zdravlja Subotica raspisali su više natječaja za prijem medicinskog i nemedicinskog osoblja zbog povećanog opsega posla i potreba sustava. Zainteresirani kandidati detalje o uvjetima, broju izvršitelja i rokovima prijave mogu pronaći na web stranici Ministarstva zdravlja: www.zdravlje.gov.rs.

Subotičke zdravstvene ustanove traže nove suradnike kako bi unaprijedile rad i odgovorile na potrebe pacijenata. Opća bolnica Subotica objavila je oglase za prijem u radni odnos na određeno vrijeme, pozivajući kvalificirane medicinske sestre-tehničare, pomoćne radnike u kuhinji, spremačice, fizioterapeutske tehničare i druge profile, pri čemu se broj izvršitelja prema planovima kreće od jednog do više kandidata po poziciji i u skladu s kadrovskim planom bolnice.

Istovremeno, Dom zdravlja Subotica raspisao je natječaj za prijem doktora medicine (10) na određeno vrijeme zbog povećanog opsega posla, također uključujući i druge medicinske profile u okviru svojih javnih oglasa. Obje ustanove nastoje osigurati kontinuiranu i kvalitetnu zdravstvenu uslugu stanovništvu Subotice i okolnih mjesta angažiranjem dodatnog osoblja.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 3. 3. 2026.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorkom u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijedom u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtkom u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Ispod površine

Tuneli kao neočekivane turističke destinacije

Postoji nešto posebno u silasku pod zemlju. Korak niz stepenice, lagani pad temperature, prigušeno svjetlo i odjednom ste u drugom svijetu. Tuneli su nekada nastajali iz potrebe – za obranu, bijeg, vodu, promet. Danas su postali mjesta susreta s poviješću, tišinom i pričama koje se ne vide na prvi pogled.

U vremenu kada putnici traže autentična iskustva, tuneli su počeli privlačiti pažnju upravo zato što nude drugačiju perspektivu. Ne gledamo grad samo s vidikovca, nego iz njegove nutrine. Ne divimo se samo fasadama, nego slojevima vremena skrivenima ispod njih.

Život pod zemljom

Nedaleko od Ho Shi Mina, u Vijetnamu, nalazi se mreža tunela koja više podsjeća na podzemni grad nego na običan prolaz. Cu Chi tuneli protežu se kilometrima i svjedoče o nevjerojatoj prilagodljivosti i izdržljivosti ljudi tijekom rata.

Danas posjetitelji mogu ući u proširene dijelove tunela, sagnuti se, gotovo puzati, osjetiti koliko je prostor bio skučen. U toj tami i tišini lakše je zamisliti kako je izgledao svakodnevni život ispod zemlje. To nije samo razgledavanje, to je iskustvo koje ostaje dugo nakon izlaska na svjetlo dana. Iskustvo koje, složiti ćemo se, iziskuje hrabrost.

Naša druga tunel destinacija može nositi naziv hodnik nade. Ispod piste sarajevskog aerodroma, tijekom opsade grada, izgrađen je tunel koji je značio razliku između izolacije i opstanka. Danas prolazak kroz sačuvani dio Tunela spasa nije samo turistički obilazak, nego emotivan susret s nedavnom prošlošću.

Drvene grede, uski zidovi i autentični predmeti podsjećaju da su kroz ovaj prolaz prolazili ljudi noseći hranu, lijekove, ali i nadu. To je mjesto gdje turizam prelazi u tiho poštovanje.

Napuljski podzemni grad, Napoli Sotterranea, grad ispod grada, privlači pozornost turista.

Napulj je kaotičan, živ i glasan na površini. No ispod njegovih ulica skriva se drugi svijet, tiši, hladniji, star tisućama godina. Podzemni prolazi, antičke cisterne i skloništa iz Drugog svjetskog rata pričaju priču o gradu koji je kroz stoljeća rastao i prema dolje.

Vođene ture vode kroz uske hodnike gdje se zidovi gotovo dodiruju ramenima. Svaki korak otkriva novi sloj povijesti, a osjećaj je kao da hodate kroz vrijeme.

Suvremeno čudo pod planinom

Norveška je poznata po dramatičnim krajolicima, ali i po inženjerskim pothvatima. Laerdalski tunel, najduži cestovni tunel na svijetu, dug gotovo 25 kilometara, nije povijesni lokalitet, već primjer kako i moderna infrastruktura može izazvati divljenje.

Posebno dizajnirane osvijetljene »dvorane« unutar tunela stvaraju gotovo nestvaran ugođaj. Vožnja kroz njega nije samo tranzit, nego iskustvo prostora, svjetla i osjećaja prolaska kroz srce planine.

Zašto nas tuneli toliko privlače? Možda zato što predstavljaju skriveni sloj svijeta. Možda zato što u njima vlada drugačija tišina. Ili zato što podsjećaju da svaka destinacija ima svoju unutrašnju priču, onu koja se ne vidi na razglednici.

Tuneli su mjesta kontrasta. Mrak i svjetlo, strah i nada, prošlost i sadašnjost. Upravo zato postaju sve zanimljiviji turistima jer nude iskustvo koje je istovremeno fizičko i emotivno.

Silazak pod zemlju često znači i dublje razumijevanje mjesta koje posjećujemo. A kad ponovno izađemo na sunce, grad ili krajolik više nikada ne gledamo istim očima.

Jeste li do sada posmatrali tunele kao moguće destinacije? Ja ne, ali imam nekoliko tunela koji su postali moje značajne turističke odrednice i postali obavezan dio priče s tih putovanja. Priča o neobičnim tunelima mogla bi ići u nekoliko brojeva, ali je poanta bila otvoriti nova poglavlja, koja će svatko za sebe nastaviti pisati.

Gorana Koporan

Vodeći dvojac ne posustaje

Borba se nastavlja

Foto: HINA/ Mario STRMOTIĆ

Pobjedama protiv *Varaždina* (4:0), odnosno *Rijeke* (1:0), momčadi *Dinama* i *Hajduka* nastavljaju borbu za naslov nogometnog prvaka Hrvatske. Status quo pozicija ostaje. Pet bodova prednosti za Zagrebčane.

Dva lica *Dinama*

Prvo je u četvrtak na Maksimiru uslijedio dvostruki pop-top. Kiša je nemilosrdno padala tijekom gotovo cijelog susreta protiv *Genka*, ali padalo je i u mrežu **Dominika Livakovića**, reprezentativnog vratara na povratku u *Dinama*. Domaći poraz od dva gola razlike (1:3) čini se zapečatio je sudbinu hrvatskog predstavnika u Ligi Europe i prije uzvrata u Belgiji (odigran u četvrtak, 26. veljače). A onda, samo tri dana kasnije, momčad **Marija Kovačevića** pokazala je posve drugačije lice na gostovanju kod *Varaždina*. Četiri gola u mreži domaćina za uvjerljivu pobjedu i čvrsto držanje vrha tablice i pet bodova prednosti ispred *Hajduka*. Čini se kako ova selekcija igrača *Dinama* nije dorasla igranju protiv momčadi iz zapadnijeg dijela nogometne Europe. A rivali iz 1. HNL, opet, druga su priča.

Tablica

Dinama 51, *Hajduk* 46, *Rijeka* 32, *Varaždin* 32, *Slaven* 31, *Istra* 30, *Lokomotiva* 29, *Gorica* 26, *Vukovar* 20, *Osijek* 17

Ćaća se vraća

Navijači i malo bolji poznavatelji *majstora s mora* odmah će znati o kome je riječ, jer strijelac pobjedničkog gola u jadranskom derbiju protiv uvijek neugodne *Rijeke* (1:0) bio je kapetan **Marko Livaja**. I baš je golgetersku sušu prekinuo protiv rivala s kojim ima mnogo neraščišćenih računa i zbog čijih navijača je, nakon sukoba na reprezentativnom treningu na Rujevici, napustio nacionalni sastav Hrvatske. *Ćaćin* pogodak u posljednjih deset minuta duela na Poljudu donio je sve što je momčadi trenera **Gonzala Garcie** trebalo u ovom trenutku. Pobjedu, tri važna boda u nastavku jurnjave za *Dinamom* i najvažnije: mir i dobro ozračje u svlačionici. Preskakanjem teške prepreke zvane *Rijeka* (još peče poraz od 0:5 u prvom dijelu prvenstva) s mnogo više optimizma ide se na sljedeću – gostovanje u *Varaždinu* (28. veljače), a onda slijedi i najveća od svih: derbi protiv *Dinama* na Poljudu (8. ožujka).

Osijekovo pitanje istine

Nakon novog prvenstvenog poraza, ovog puta na gostovanju kod *Lokomotive* (1:3) posljednjeplasirana momčad 1. HNL *Osijek* u subotu (28. veljače) igra susret sezone na domaćem terenu protiv *Vukovara*. Derbi začelja, u slučaju poraza, mogao bi odlučiti prvoligašku sudbinu *Osijeka*, dok bi pobjeda vratila vjetar u davno oborena jedra momčadi iz grada na Dravi. Zbog svega navedenoga glavni fokus hrvatske nogometne javnosti bit će na ovom susretu predstojećeg 24. prvenstvenog kola.

D. P.

KOŠARKA

Spartak u polufinalu kupa

Porazom protiv *Crvene zvezde* (69:89) košarkaši *Spartak Office Shoesa* zaustavljeni su u polufinalu kupa Radivoja Koraća. Susret je obilježila nevjerovatna serija beogradske momčadi od 22 uzastopna poena nakon što je u trećoj četvrtini na semaforu stajalo 56:49 za Subotičane i potpuni preokret do uvjerljive konačne pobjede.

TENIS

Ivanišević trener Filsa

Najtrofejniji hrvatski tenis trener **Goran Ivanišević** ima novi posao, jer je tijekom ovoga mjeseca započeo

Foto: HINA/ Damir SENČAR

suradnju s mladom francuskom nadom **Arthurom Filsom**. I već na prvom zajedničkom turniru (ATP 500 Doha) njegov novi pulen izborio je plasman u finale u kome je poražen od **Carlosa Alcaraza** (2:6, 1:6).

ZIMSKA OLIMPIJADA

Naslov

Ceremonijom svečanog zatvaranja u starom rimskom amfiteatru u nedjelju, 22. ožujka, u Veroni su zatvorene XXV. Zimske olimpijske igre. U brojnim sportskim disciplinama sudjelovalo je 2.891 sportaša

Foto: HINA/ Damir SENČAR

i sportašica, među kojima je bilo i 14 hrvatskih olimpijaca u zimskim sportovima. Zastavu Hrvatske u završnom defileu nosili su članovi nordijske ekipe **Tena Hadžić** i **Marko Skender**.

POGLED S TRIBINA

Otpremnine

Priča o trenerima i njihovim usponima i padovima nesretni je izvor raznovrsnih primjera sa sretnim, odnosno nesretnim završetkom. U biti, zakon vjerojatnoće je gotovo uvijek protiv ove sportske profesije jer je naprosto nemoguće kontinuirano ostvarivati odlične i za čelnike, osobito privatnih klubova, zadovoljavajuće rezultate. Ali, u svijetu vrhunskog, profesionalnog sporta prijkid suradnje je ionako već posve normalna i uobičajena stvar. Za to postoje ugovori i unaprijed dogovorene klauzule o dolasku u takvu situaciju. Najpoznatiji na svijetu po broju dobivenih i visokim otpremninama plaćenim otkazima je svakako glasoviti Number one, portugalski nogometni trener **Jose Mourinho**. Iznenađni prijkid suradnje s *Chelseaom* (dva puta), *Real Madridom*, *Manchester Unitedom*, *Tottenhamom*, *Romom* i *Fenerbahçeom* donio

mu je sveukupno nevjerovatni iznos od preko 125 milijuna eura. Hrvatski rekorder po broju klubova s kojima je naglo prekidao suradnju, uz naravno znatno manje inkasiranog »utješno otkaznog« iznosa je **Nenad Bjelica** (*Dinamo* – dva puta, *Osijek*, *Trabzonspor*, *Union Berlin*) i to je uspio naplatiti iznosom između 5 i 6 milijuna eura. S druge strane, **Igor Tudor**, novi trener *Tottenhama*, je samo na jednom otkazu u *Juventusu* zaradio osam milijuna eura, a hoće li dočekati kraj ove sezone u engleskom Premiershipu ostaje nam vidjeti. Bogate euro čekove u milijunskim iznosima na rastanku sa svojim dotadašnjim klubovima doma su ponijeli još i **Slaven Bilić** u *Al Ittihadu* i **Niko Kovač** (*Monaco*, *Wolfsburg*). U 1. HNL trenutačno rade tri španjolska trenera (*Hajduk*, *Rijeka* i *Istra*) i svi u svojim važećim ugovorima imaju klauzule o potencijalnoj otpremnini u visini određenog broja plaća. S domaćim trenerima, izuzev već spomenutog Bjelice, situacija je mnogo jednostavnija i znatno jeftinija.

D. P.

Umotvorine

- * Briga je kao da plaćaš dug koji ne duguješ.
- * Ništa ne obmanjuje poput očite činjenice.
- * Moraš sa sobom kao da si ljubav svog života.

Vicevi, šale...

- Sine, spakirala sam ti kruh, šunku i šrafove!
- Zašto, mama?
- Pa kad ogladniš, jedeš kruha i šunku.
- A šrafovi?
- I njih sam spakirala.

Razgovaraju dva prijatelja:

- Ti si zaboravio da mi duguješ 500 eura?
- Ma nisam, pamtit ću cijeloga života!

Aforizmi

- * Nitko ti neće vratiti snagu koju si potrošio da ispadneš »dobar«.
- * Čovjek dokazuje da je dobro odgojen onda kada takav ostane i u društvu neodgojenih.
- * I ne znaš koliko je stid važan dok ne upoznaš ljude koji ga nemaju.

Vremeplov – iz naše arhive

**Sprovod msgr. Lazara Ivana
Krpmotića, 2006.**

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Momak na glasu

I ma u nas svakaki ljudi. Dosta je taki što bi rođenog brata zatajio i od svoje dice uzo zalogaj, samo da mu je još brazda više. Plaču i tuže se ti uvik da u ladnu peč dušu. A drugi su uvik puni fale. Ti su kadri puštit u vitar očinstvo i materinstvo, samo da se o njima čuje.

E, bio jedan ovaki u nane, a zakiko ko peršin u suši. Šaka duše, rič čuješ, čovika ne vidiš, al ostalo njemu lanaca i lanaca iza oca. Ne kaže se zabadav da se kod nas čovik po lancima mirio, pa bi on uvik bio naprid, ko da sav atar nosi na leđima.

Fale uvik puna usta, a najviše o tom kako mož popit i kako je momak na glasu.

- Pa momčiš li se? – pitaju ga ljudi.
- Borme! – rasteže se on, pa se sve propinje da je veći.
- A imaš li divojaka?

– Ajak! – odbreca se on ko da su ga uvridili.

Usta pusta, pun svega, pa misli da mu mož sve bit. I tako jedne subate prid veče krenio u momčenje. Iđe kroz do, a komšijino tele stalo na stazu. Kad je momak vidio da su komšije na ledini, a on podviknio:

– Biž, tele! Priskočiću te!

Ode on upravo u mijanu na drumu. Skupio oko sebe badavadžije, pa plača. Oni ga fale, a kako ne bi kad se lud u oči fali, a njima u grlu uvik suša. Momak se razmarvašio, kako i ne bi kad ga ovi samo pujkaju da se što više vandiže. Uzo svirku, malo liznio čašu, pa se raskukuriko ko oni turski pivci, a badavadžije piju za šest taki momaka, pa mu samo pune uši:

– Alaj piješ! Ko će s tobom izać na kraj!

– Ta on pije da nema kada ni poručit. Moro bi jednog pogodit koji će samo poručivat da bi ga ja stigo dvorit – ulagiva se i mijandžija.

Raste momak, sav se naduvo, pa se latio i tuče po astalu, a sve podvika:

– Av, drvo, šta si mi skrivilo! Av, drvo, alaj bi se tuko!

U to naiđu niki kirdžijaši. Ušli, al s grajom. Vidi se da su se proričili još na kolima, pa svratili da istiraju mak na konac. Bili to sve ljudi, šakati, grlati, pa zabučili – puna mijana od nji. I sad nit svirka čuje šta momak poručiva nit on svirku. Uzmuvo se on oma, al će se kirdžijaši jedared počat vaćat za uši. Momku sad već prikipilo, pa poviče:

– Ej vi! Ne vidite da tu ja pijem?

– Ne vidimo da si sam! Al kako je da je, momče, nemoj se plest u ljudske poslove. – lipo njemu jedan kirdžijaš.

O, kad je on skočio!

– Da se ja ne pletem?! Vi ste se našli mene zbunjivat kad pijem?

I oma on u kob. Kako tisko, a kirdžijaši svi na njegov ko da se nisu proričili među sobom. Dočekali ga u šake, pa sve jedan drugom dodaju. Kad su ga već propuštili kroz šake, a on će od muke na svoje društvo:

– Ljudi, pa jel se mi tućemo el šta?!

– Nas niko nije zbulio u piću – kaže jedan badavadžija i pokaže na prazne čaše.

– A kako bi se pokazo da smo ti i mi pomagali – na to će drugi.

– Takom junaku – na to će i treći. – A što piješ, a što si junak! Nji toliko, a ti sam!

– I jeste – potvrdiće i mijandžija. – Nije junak onaj što tuče već onaj što izdrži.

Kirdžijaši se natresli buva i očli, a ovi fale momka u sva zvona. Fale ga oni, al čvorge i masnice niko ne skida, pa još kad su se prid zoru oladile, momak se jedva vuče na salaš.

I sunce već granilo, a on na dolu di mu se sinoć tele ispričilo. Tu sad kvočka izvela piliće, pa se jedno pile zabavilo baš na stazi. Momak ne vidi čeljad na ledini kad mu glava klamiće ko slomljen vlat, a noge vuče ko da stazu mete, pa počo stenjat:

– Bi-iž, pi-ile, zga-azi-iću te.

– A nećeš ti njega tako zaplašit – javi se na to domaćin iz salaša. – Tele mu je pripovidalo kako si ga sinoć tio priskočit.

Pričao Luka Kopunović, Bikovo
Bunjevačke narodne pripovitke, 1951.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Izmalko

U laz u a strina Evča piva: »Poklade su, poklade su.... podvikiva, ijujuu«. Baka Janja se krsti, kroz zube će: »Oš ćuti! Oš ćuti! Nevoljo jedna, šta j tebe? Je s skrenila? Načisto ne mogu virovat šta od tebe mož doživit«. Posidali, jedino baka Janja stoji. Raširiva ruke. Sva zapurkana će: »Evča, koji tebe andrak? Ti s ošla k vragu«. Strina Evča objašnjava: »Šta sam ope radila? Komu sade smeta što s veseljim? Ope po mene. Ja b danaske bila mačkara sam da nemam ovolik godina. Ja b rekla da s vaši živci ošli k vragu baka Janjo a ni ja. Buknete za ma šta. Nekate se bisit al vi b kod doktora tribali it. Sad triba da cugnete mal rakije da dođete k sebe«. »Ta kake poklade? Kako veselje? Kake mačkare? Kaka rakija? Moji živci k vragu? Ja buknila za ma šta? Ja da dođem k sebe? Prisaberi se Evča. Ta koji j danaske dan? Siti se sam šta j prikjuče bilo. Ni s vala toliko izlapila?«, baka Janja će. Učas se strina Evča koda prosvitlila i snuždila pa će: »Joj baka Janjo, joj. Imate pravo. Ta poklade prošle, prikjuče bila Čista srida. Pa mi u korizme a ja pivam«. Al oma ide ukoštac: »Pa šta sade? Izmaklo mi da s mo u korizme. Ni to za moje godine nikako čudo. Kadgod zaboravim i kako s zovem. Al mi se u sridu najili suparni krompira. Ta i pepeljila sam se. Vala će mi dragi Bog oprostit ovo mal veselja. Koda j sade to veliki gri. Mal ću se više moljit i oma kad mož ispovidat«. Sa j baka Marica skočila: »Evča ti koda s ludi gljiva jila. I tebe sam tako izmaklo da smo u korizme? Kažeš da će ti dragi Bog oprostit koda On ništa drugo ne radi već sam tebe čeka da ti oprost«. I baka Manda će: »Ne znam šta kazat. Jest da j korizma i ne b se tribala bisit al kako da ne budem bisna? Pa šta će nam dica radit ako b ti u korizme glumila mačkaru i pivaš. Izmaklo ti. Još spominješ jidenje koda j cila korizma u jidenju. Ne b mi čudilo da nis rekla da ti falilo kake slanine jel šunke na čistu sridu. Zalud ti ministiranje, verunauka i onog što s ti majka i stara učili. Sam kad ti ne izmakne politika. Čudo božje kako i nju nis umišala u korizmu. Ta ja ć se morat ispovidat i za bis a i zavo što mi u glave a nisam rekla«. Baka Tonka divani kako s od prikjuče stalno molji: »Sidnem vamo pa se moljim. Odem na drugi kraj sobe pa se moljim. Dok gledim kroz pendžer ko prolazi moljim se. Dok šuškam po dvoru moljim se. U krevetu dok ne zaspavam se moljim. Kase se ujutru probudim još mi molitva u usti. Koda s moljim dok spavam«. »E sad pritirivate baka Tonka. Ta ovo j drugo vrime. Ni to više da s u korizme ko prija posti, molji i viruje. Svit se izminjio. Sve j olabavilo i komotnije, kako b rekla modernnije. Ta ovo j dvajst prvi vik«, strina Evča će. Kaj baka Janja ope skočila: »Taman sam mislila da neće bit politike. Sa j dosta Evča. Potli ovog divana vala će mo se svi morat it ispovidat. Ta politika da nam mal, mal, šta god izmakne nas je dovle i dotirala. I onda Bože pomoz, spasi«. Zasukiva rukave i objašnjava da j najgorje da kad nam šta god izmankne bude ko »Faljen Isus«. Pokunjita divani da i »Faljen Isus« sve češće zna izmać pa se kaže šta god moderno.

U NEKOLIKO SLIKA

Radionica pletenja i šljokanja u Bregu

Starinski kolač s orasima i makom

Recept koji objavljujemo u ovom broju *Hrvatske riječi* je iz obitelji **Paštrović** sa salaša Mala Pešta kraj Sombora, ali ova slastica pravila se i na drugim salašima. Iako je jednostavan, ovaj kolač nije se pravio za svaki dan već za Božić, Uskrs i velike svece. Kako idemo u susret Uskrsu, ovaj recept možete iskoristiti za pripremu nečeg novog, a jednostavnog i ukusnog.

Sastojci:

pola kilograma tankih kora
0,5 kilograma oraha
0,5 kilograma maka
oko 0,5 kg šećera
oko 2 dl otopljene masti
3 dl domaćeg vrhnja

Priprema:

Stare kućanice razvlačile su kore, ali ako niste vični tome ili nemate vremena, bit će dobre i kupovne tanke kore. Orahe i mak samljati i izmiješati s po 150 do 200 grama šećera, ovisno koliko želite sladak kolač. Mak se nekada nije mljeo već tucao u stupi, pa ako imate priliku koristite takav mak jer je okus potpuno drugačiji od maka mljevenog na mašini i već kupljenog mljevenog.

Kada ste to sve pripremili, s malo vode razrijedite domaće vrhnje, nikako ono iz trgovine, jer kolač najbolje naraste i ima mekoću s domaćim vrhnjem.

Staviti dvije kore jednu na drugu, namazati gornju koru s otopljenom mašću, malo rukom posuti šećerom i na cijelu koru rasporediti trećinu mljevenog maka. Od gore preliti sa šest do sedam žlica razblaženog vrhnja, još malo poprskati otopljenom mašću i na kraju zaviti u rolnu. Takve će biti tri rolne.

Isto ponoviti i s orasima, pa će ukupno biti šest rolni. Već stavljene u pleh premazati otopljenom mašću. Nekada se to radilo guščijim perom, a sada može poslužiti i silikonska četkica, kao što se umjesto masti može koristiti ulje.

Staviti u pleh koji je tek malo namazan otopljenom mašću i peći lagano dok ne porumeni. Na kraju posuti prah šećerom.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

OSIGURAJTE VAŠ DOM i sve ono što ga čini domom

**MILENIJUM®
OSIGURANJE**
VREME JE DA MISLIMO NA BUDA

Osiguranje za vaš dom, stvari u njemu i članove domaćinstva

Vaš dom je više od prostora, u njemu je sve što vam najviše znači. Zato je važno da se prema njemu odnosite odgovorno i osigurate ga.

Osiguranje domaćinstva – Siguran kvadrat Milenijum osiguranja je polisa koja podrazumeva osiguranje stana ili kuće, stvari u njima, kao i članova domaćinstva od posledica nepredviđenih okolnosti, kao što su:

- požar
- udar groma
- eksplozija
- oluja
- grad
- izlivanje vode
- provalna krađa
- razbojnička krađa
- lom stakala
- odgovornost prema trećim licima

025/ 51 50 350 | 024/ 555-867 | 011/ 715 23 00

Milenijum osiguranje
 @milenijumosiguranje
 www.mios.rs
 milenijum-osiguranje
 @milenijumosiguranje

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCije:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
  - 6 meseci po 1 dinar
  - 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

KONCERTNA PROMOCIJA
GLAZBENOG ALBUMA

DUGIH LAMPA SJAJ

NEMANJA NEŠIĆ PJEVA PJESME VJEKOSLAVA MAJERA

četvrtak, 5. 3. 2026.

19.00 sati

Dječje kazalište Subotica

O poeziji Vjekoslava Majera govori:

Darko Baštovanović, književnik

Glazbenici:

Nemanja Nešić – vokal, klavir, gitara

Svetozar Nešić – klavir

Predrag Dmitrović – bas

Đorđe Bubnjević – karon

ULAZ SLOBODAN

mh
Muzička Hrvatska Subotica